

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΝΑΚΟΥ

ΔΗΜ/ΛΟΥ ΜΕΤΕΚΠ. ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΤΕΥΧΟΣ Γ΄

ΤΑ ΔΥΟ ΑΘΑΝΑΤΑ ΟΧΙ 1940 - 1941

ΕΡΓΟ ΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ & ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

«Καμμιά χώρα, ούτε έμεις, ούτε ή 'Αμερική,
ούτε ή Ρωσία, έπολέμησε τόσο γενναία,
όσον ή ΕΛΛΑΔΑ!»

(Μπέβιν, Φεβρουάριος 1946.)

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
"ΤΟΥΛΑΣ - ΜΑΥΡΑΚΟΣ",
ΕΡΜΟΥ 45 ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1869
1948

ΙΣΤ
ΓΕΝ
1948

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΝΑΚΟΥ

ΔΗΜΟΔΟΥ ΜΕΤΕΚΠ. ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΤΕΥΧΟΣ Γ'

ΤΑ ΔΥΟ ΑΘΑΝΑΤΑ ΟΧΙ 1940 - 1941

ΕΡΓΟ ΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ & ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

«Καμμιά χώρα, ούτε εμείς, ούτε η 'Αμερική,
ούτε η Ρωσία, έπολέμησε τόσο γενναία,
όσον η ΕΛΛΑΔΑ!»

(Μπέβιν, Φεβρουάριος 1946.)

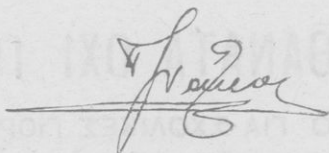

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΡΟΚΑΤΑΘΗΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΙΧ. ΑΝΤ. ΓΡΟΒΑ
ΧΑΡΜ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 1-ΤΗΛ. 26.988
* ΑΘΗΝΑΙ *

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
"ΤΟΥΛΑΣ - ΜΑΥΡΑΚΟΣ",
ΕΡΜΟΥ 45 ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1869
1948

18607

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφήν του συγγραφέα

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Γραμμα', is written over a horizontal line.

*Εκτός απ' τὰ σχολεία ἀπαγορεύεται κάθε άλλη ἐμφάνιση ἀπὸ σκηνῆς, χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ συγγραφέα.

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ, δάσκαλος, 50-60 ετών
ΕΥΤΕΡΠΗ, γιαγιά, μητέρα του δασκάλου, 85 ετών Π. Ζωάννης
ΒΑΓΓΕΛΙΣΑ, δασκάλα, κόρη κ. Πελοπίδα, 22 ετών Π. Ζωάννης
ΓΙΩΡΓΟΣ, γεωπόνος, γιός κ. » , 25 » Γεωργίου Παπαγιάννη
ΜΗΤΡΑΙΝΑ χωρική, 45 » Τασούλα Βαγιάννη

ΛΕΥΘΕΡΗΣ, μαθητής 11 12 ετών, άνηψιός Βαγγελίτσας Μιχαήλ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ΠΑΠΑΣ, 2-3 **ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ** Παρ. Μουσ. Π. Ζωάννης

ΓΙΑΝΝΗΣ, άγροφύλακας, **ΜΗΤΣΟΣ** κλητήρας Γ. Νικολάου

Κα ΕΥΤΥΧΙΑ σύζυγος Προέδρου	}	ετών 45
Κα ΜΛΛΑΜΩ » Παπᾶ		
Κα ΚΑΛΛΙΡΟΗ » Τηλεγραφιστῶ		

Δίδες **ΝΙΚΗ**, **ΔΙΑΗ** καὶ **ΡΙΤΑ**, φοιτήτριες Α. Γ. Μουσ. Π. Ζωάννης

ΚΩΣΤΑΙΝΑ, γειτόνισσα 75 ετών Νικολάου

Παιδιά του χωριού 8-10 ετών 20-30

ΠΑΠΟΥΣ Βορειοηπειρώτης 80 ετών, **ΚΩΣΤΑΣ** 14 ετών καὶ 3-4
 έγγονάκια του 9-11 ετών, γυναίκα του 75 ετών καὶ 2 νύφες του
 25 30 ετών, γειτονόπουλο, έφεδρος αξ)κος ο Γιώργος, Δοχίας, καὶ 2-5
 στρατιώτες, (παιδιά του χωριού) Ιταλός αιχμάλωτος Γ. Νικολάου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μέσα στις 4 πράξεις του έργου αυτού περνάει σε σκηνές συναρπαστικές, γεμάτες έξαρση πατριωτική, ο έλληνοϊταλικό-γερμανικός πόλεμος 40-41, από του συναγερμού της 28ης 8)βρίου και της έποποιίας στα Βορειο-ηπειρώτικα βουνά μας μέχρι και της καταρεύσεως, που αποτελεί άπαρχή για νέους άγώνες για την απόχτηση της λευθεριάς.

Ό δάσκαλος, ή δασκάλα, τὸ παιδί, ὁ γέρος, ή γριά ὁ νιός, ή νιά, ή οίκοκυρά, ὁ άγελαδάρης, ὅλος ὁ κόσμος βρίσκεται στὸ πόδι, εργάζεται, ὁμιλεῖ, κινεῖται βοηθάει, πολεμάει, πιστεύει, ἐλπίζει, θυσιάζεται για τὴ ΝΙΚΗ!

Ό θεατής, ή άναγνώστης, του έργου τούτου καθρεφτίζεται ὀλόκληρος στις σελίδες του για τὴν ἐποχή ἐκείνη· ξαναζῆ σε ἐναλλασσόμενες συναρπαστικές φάσεις τὸ ὑπέροχο αὐτὸ θαυματουργήμα τῆς φυλῆς μας, βλέπει τὴν ἀξία τῆς Όμόνοιας, νοιώθει ἀπέραντη ΕΘΝΙΚΗ ΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ!

Για τὶς σημερινές μας, μάλιστα, κρίσιμες ἐθνικές στιγμές ή καταφυγή στὸ πρόσφατο αὐτὸ παρελθὸν ἀνάμεσα στις σελίδες του έργου αὐτοῦ θά ἦταν πολὺ διδακτικὴ σε μεγάλους και μικρούς.

Ό μικρὴ τιμὴ του, ἐξ ἄλλου, τὸ κάνει προσιτὸ σ' ὅλους και δὲν πρέπει νὰ μείνη ἀδίδακτο ἀπὸ σκηνῆς, ή ἀδιάβαστο ἀπὸ κανένα.

Για τὴ διδασκαλία του ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι νὰ ἔχη κάθε μαθητῆς τὸ βιβλίο του. Τὸ ἔργο αὐτὸ, ὅπως και τ' ἄλλα τῆς σειρᾶς αὐτῆς, μπορεί νὰ παιχθῆ και ὀλόκληρο και τμηματικά με ἄλλο σχετικὸ ὕλικό.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΑΚΟΣ

Πάτρα 10-1-1948

Ὁμιλία Διευθυντοῦ Σχολείου, ἢ ἄλλου διδασκάλου.

(βλ. *Τεῦχος Ε΄ Πανυγηρική Ὁμιλία*)

Α΄ ΠΡΑΞΗ

Συναγερμὸς 28ης 8)βρίου 1940

Σκηνὴ 1η

(Δωμάτιο, γραφεῖο δασκάλου μὲ δύο πόρτες, μιὰ ἔξοδο καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ: (*μονολογεῖ ἔντονα, βηματίζοντας*). Ἐπὶ τέλους, μᾶς ἔσκασαν τόσον καιρό. Τώρα, ἄς ἔλθουν νὰ πάρουν τὸν καφέ τους στὴν Ἑλλάδα! Μὰ, ποῦ εἶναι; ἄργησαν. (*βλέπει τὸ ρολόγι του καὶ συνεχίζει σὲ χαμηλότερο τόνο*). Τώρα, μόλις, ἔστειλα νὰ τοὺς φωνάξω κι ἀπ' τὴν ἀνυπομονησία μου μοῦ φαίνεται χρόνος! (*ἔντονα*) Τοὺς ἄτιμους, τοὺς ἄθλιους' ἄς εἶναι, θὰ τὰ πληρώσουν. (*Κρότοι*) Ἐμπρὸς (*μπαίνουν ὁ παπᾶς, ὁ πρόεδρος, 2-3 σύμβουλοι, ὁ ἀγροφύλακας*).

ΠΑΠΑΣ. Καλημέρα κ. Πελοπίδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Καλημέρα, κύρ δάσκαλε, τί τρέχει, ἔτσι, πρωτῆ;

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Καλημέρα σας' δὲ σᾶς λέω καθῆστε, γιατί τὴ στιγμή αὐτὴ ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ πόδι. Ξέσπασε, κύριοι, ὅ,τι μᾶς ἔπνιγε, σὰ βραχνᾶς, τόσον καιρό. Ὁ Μπενίττο ζήτησε, σήμερα, λίγο μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μὲ τηλεσίγραφο, πόρτες ἀνοιχτές, γιὰ νὰ περάση νοικοκύρης στὰ σπίτια μας! ΟΛΟΙ (μὲ ἀγωνία) Κι ἡ ἀπάντηση;

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ (*ἔντονα*). Ἡ ἀπάντηση ἦταν ἓνα μεγάλο ΟΧΙ!

ΟΛΟΙ (*ἱκανοποιημένοι*). Ζήτω τὸ ΟΧΙ!

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἐτσι, ἀπαντάει, πάντα, ἡ Ἑλλάδα, σὰν πρόκειται γιὰ τὴν τιμὴ της καὶ τὴ λευθεριά της! Τὸ σημερινό μας ΟΧΙ εἶναι τὸ μολὼν λαβὲ τοῦ Λεωνίδα! Καλύτερα τὸ ΟΧΙ καὶ μιᾶς ὥρας λεύθερη ζωὴ, παρὰ τὸ Ναι καὶ παντοτεινὴ ἡ μπότα τοῦ Κατακτητῆ!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Χίλιες φορές νὰ πεθάνω τίμια κι ἀνδρῖκια, παρὰ νὰ πέσω στὰ χέρια τοῦ φασίστα!

ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΑΣ. (*στρίβει τὸ μουστάκι του*). Τὸ βρόντηξα μιὰ φορά τὸ 12 καὶ 13. Τὸ βρόντηξα καὶ στὴ Μ. Ἀσία' θὰ τὸ

βροντήξω (κτυπάει τὸ ὄπλο του) καὶ σήμερα στὴν Ἀλβανία καὶ δὲ θὰ πεθάνω στὴ Σκλαβιά!!

ΠΑΠΑΣ. Μπράβο, Γιάννη, ἔτσι σὲ θέλω, ἀτρόμητο!

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ. Δὲν πιστεύω νᾶρθῃ κι ἡ ἡλικία τοῦ Γιάννη στὴν πρώτη Γραμμὴ (περήφανα) θὰ τοὺς σαρώσουμε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι!

ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΑΣ. (σὺν πειραγμένος). Κι ἂν δὲν πάει ἡ ἡλικία μου, θὰ πάω ἐθελοντῆς!!

ΟΛΟΙ. (ἐνθουσιασμένοι). Ζήτω τοῦ Γιάννη τοῦ μουστακλή!

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Λοιπόν, κύριοι, κηρύχτηκε ἐπιστράτευση. Τὸ τηλ/μα τοῦ κ. Νομάρχῃ γράφει: (διαβάζει) «Ἡ Πατρίδα μας ἀπὸ σήμερα τὰ ξημερώματα βρίσκεται σὲ συναγερμὸ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ὑπουλῆς κι ἄτιμης ἐπίθεσης τοῦ Φασίστα Μουσολίνι. Stop. Σημερινὴ ἡμέρα θὰ μείνῃ ἱστορικὴ, σὺν 28ῃ Ὀκτωβρίου 1940. Stop. Στὰ ὄπλα καλοῦνται οἱ κλάσεις 1928 - 1938 Stop. Προθεσμία κατὰταξης πλησιέστερη μονάδα 24ωρος Stop. Ὁ Ἀγὼνας, ἄνισος ἀριθμητικὰ καὶ στὰ μέσα, θὰ εἶναι σκληρός, ἡ νίκη, ὅμως, θὰ εἶναι Νίκη τῆς Ἑλλάδος! Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα!

ΟΛΟΙ. Ζήτωωω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τοὺς ἄτιμους, τοὺς μπαμπέσηδες.

ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΑΣ. Σώπα, κύρ Πρόεδρε, καὶ θὰ τοὺς φᾶμε!

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ. Θὰ τοὺς φᾶμε, πού θὰ τοὺς φᾶμε, ἀλλὰ γιὰτὶ νὰ μᾶς βάζουν σὲ μπελάδες.

ΠΑΠΑΣ. Ὁ καθ' ἓνας μας, τώρα, ἀπὸ τὸν πιὸ μικρὸ ἕως τὸν πιὸ μεγάλο, ἄς κάνουμε τὸ καθῆκον μας. Ἡ Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου, πού δέχτηκε τὴν πρώτη ὑπουλὴ τορπίλλα τοῦ ἀνανδρου ἐχθροῦ, θὰ μᾶς βοηθήσῃ.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἡ τορπίλλα, πού ἔφαγε τὴν Ἑλλη μας, θὰ φάῃ τὰ κεφάλια τους! θὰ γίνῃ κεραυνός, θὰ γίνῃ θύελλα, καταιγίδα, πού θὰ τοὺς ἀφανίσῃ!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τώρα, ἄς μὴν καθώμαστε καὶ περνάει ἡ ὥρα. Τρέξε Μῆτσο νὰ κτυπήσῃς τὴν καμπάνα νὰ μαζευτοῦν οἱ χωριανοί, πρὶν σκορπίσουν στίς δουλειές τους ἀνύποπτοι.

ΜΗΤΣΟΣ. Σ' ἓνα λεπτὸ θὰ τοὺς ἔχω ὄλους στὴν πλατεῖα. (φεύγει)

ΠΑΠΑΣ Μαζί με την ανακοίνωση της Δ' γής, να τους μιλήσετε και σεις κύριε Πελοπίδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Καί βέβαια θά μιλήση ὁ δάσκαλος· περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, τώρα, ἔχουν τὴ θέση τους τὰ πατριωτικά του λόγια, πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ κλαίη ἀπὸ συγκίνηση.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ναί, θά μιλήσω· ὄχι, βέβαια, γιὰ νὰ ἐνθουσιάσω καὶ συγκινήσω, γιατί δὲν ὑπάρχει σήμερα ἑλληνική ψυχὴ, πού νὰ μὴν εἶναι ξεσηκωμένη γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς τιμῆς καὶ τῆς λευθεριᾶς τῆς Πατρίδος· θά μιλήσω, γιὰ νὰ δείξω, ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲ φάνηκε σήμερα ξαφνικά. Μᾶς πολεμάει ἀπὸ χρόνια μὲ τὴ διπλωματία, μὲ τὶς ραδιουργίες, μὲ τὶς σκηνοθεσίες ἐγκλημάτων, σὰν ἐκείνου τῆς Κακαβιάς, μὲ βομβαρδισμούς τῆς Κέρκυρας, μὲ κάθε ἄτιμο, κοντολογίης, μέσο, γιὰ νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὸ δρόμο, πού τοῦ στεκόμαστε ἐμπόδιο στὴν πραγματοποίηση τῶν ὀνείρων γιὰ μιὰν ἄλλη ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοῦ σπάσουμε τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ ἡσυχάσουμε γιὰ καλά!

ΟΛΟΙ. Ναί, θά τοῦ τὸ σπάσουμε.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα μας!

ΟΛΟΙ. Ζήτω....

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ: Ζήτω τὸ ἀθάνατο Ἑλληνικὸ ΟΧΙ!

ΟΛΟΙ: Ζήτω!! (φεύγουν)

Σκηνὴ 2η

ΕΥΤΕΡΠΗ: (μπáινει καμπουριαστά, σιγά, σιγά καὶ μονολογεῖ κά-
θε φορά, πού λέει κάτι, κοντοστέκεται).

Τρέμω ὀλόκληρη. Τρέμω ἀπὸ ἀγανάκτηση γιὰ τὴν μπα-
μπεσιά τοῦ μακαρονᾶ. Ἀποβραδὺς δεξιῶση καὶ γλυκόλογα
γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τηλεσίγραφο, ψηλὰ
τὰ χέρια! (μὲ θυμὸ) Μὰ δὲν θά τοῦ περάση. Ὅταν πετρώνη
ἡ καρδιά τῆς Ἑλληνίδας, γρανιτώνουν τὰ κορμιά τῶν παιδιῶν
τῆς, θεριεύουν οἱ ψυχές τους καὶ μετριοῦνται στὸν ἀγῶνα, ἄ-
φοβα καὶ παλληκαρίσια, σὰν τὸν Δαυτῖδ μὲ τὸ Γολιάθ. (κάθεται
στέκεται σκεφτικὴ 1)2" καὶ συνεχίζει σὲ μαλακὸ τόνο). Ἀλλά, γιατί,
θεέ μου, αὐτὴ ἡ ἀνθρωποσφάγη; Γιατί νὰ ὑπάρχουν ἄνθρω-
ποι στὸν κόσμο, πού νὰ μὴν ἀφήνουν ἡσυχους τοὺς ἄλλους

άνθρώπους στὸν τόπο τους ; Γιατί, θεέ μου, νὰ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμῃ τὸν ἄλλον ἄνθρωπο δοῦλο του, γιὰ νὰναι αὐτὸς ἀφέντης του ;

Σκηνὴ 3η

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ : (μὲ τὸ τελευταῖο «γιατί» τῆς γιαγιᾶς ἐμφανίζεται στὴ θύρα καὶ περιμένει νὰ τελειώσῃ). Μὰ τὸ «γιατί», καλὲ γιαγιά, τὸ ξέρεις καλὰ ἐσὺ καὶ πάντα τὸ λές. "Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ Θεό του, τὴν πηγὴ τῆς χαρᾶς, τῆς καλωσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, τότε πιά δὲν ὑπάρχει ἴσος δρόμος γιὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν· παίρνει τὸν κατήφορο καὶ δὲν ξέρει τί κάνει. "Ἐτσι, σήμερα, παρεφρόνησε ὁ ἄξονας καὶ τὰ ἔβαλε μ' ὄλον τὸν Κόσμο ! "Ἄς εἶναι, γιαγιά, στὴν περίπτωσή τους θὰ βρῆ ἐφαρμογὴ τὸ «μωραίνει ὁ Θεός, ὃν βούλεται ἀπολέσαι!» Στὴν Ἑλλάδα, μιὰ φορά, ποὺ ξέρει ἀπὸ, ἡμερη καὶ γλυκεῖα κοπέλλα, νὰ μεταμορφώνεται στὸ μέτωπο σὲ λύκαινα καὶ λέαινα γιὰ τὴν υπεράσπιση τῆς τιμῆς καὶ τῆς λευθεριᾶς της, ὁ φασισμὸς θὰ σπάσῃ τὰ μούτρα του !

ΕΥΤΕΡΠΗ : Αὐτὸ, ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις, τὸ πιστεύω κι ἐγὼ κόρη μου. (κτύπος στὴν πόρτα).

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ : Ἐμπρὸς (ταυτόχρονα προχωρεῖ νὰ ἀνοίξῃ ἡἴδια).

ΚΩΣΤΑΙΝΑ : (τὴν ὑποβασιάζει ἡ Βαγγελίτσα προχωρεῖ σιγά, σιγά καὶ κάθεται κοντὰ στὴν Εὐτέρπη). Καλημέρα· Τί ἦταν, πάλι, τοῦτο Εὐτέρπη μου ! Τί ἔχουν νὰ ἰδοῦν, ἀκόμα, τὰ μάτια μας ! Ποῦ τίς βρῆκε τόσες λόγχεις, ἀκοῦς ἐκεῖ 8 ἑκατομμύρια !, ὁ Σατανᾶς, γιὰ νὰ μᾶς φοβερῶσῃ ;

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ : Ἡ ἱστορία ξαναγράφει τὴν ἱστορία της. "Ἐτσι, μᾶς φοβέρισε στὰ παλῆα χρόνια ὁ Ξέρξης, βρῆκε ὁμως στίς Θερμοπύλες τὸ Λεωνίδα μὲ τοὺς Τριακόσιους, ποὺ τοῦ εἶπαν δὲ μᾶς φοβίζουν τὰ τόξα σας. Κι ἂν εἶναι τόσο πολλὰ καὶ θὰ κρύψουν τὸν ἥλιο, τόσο τὸ καλύτερο, θὰ πολεμοῦμε στὴ σκιά !! (Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἕνα παιδάκι φωνάζει τὴ Βαγγελίτσα νὰ βγῆ ἔξω, γιὰ τὴν ζηταίει ὁ πατέρας της· ἐξέρχεται).

ΚΩΣΤΑΙΝΑ : Τί νὰ σοῦ πῶ, Εὐτέρπη μου, στοὺς ἄλλους πολέμους, σὰ γυναῖκα, δὲ λέω, ἔτρεμε ἡ καρδιά μου, σὰν πηγαιναν ὁ συχωρεμένος ἄνδρας μου, τ' ἀδέλφια μου, τὰ παι-

διά μου στρατιώτες. Σήμερα, όμως, είμ' άτρόμητη! Μας πνίγει τὸ δίκηρο βγέπεις, Εύτερπη μου' μᾶς ἀναστάτωσε ἡ προσβολή! Ὁ ἔγγονάς μου, ὁ Λευθήρης, φιλώντας με, μοῦ εἶπε: «θά τοὺς φᾶμε γιαγιά». Κι ἐγώ, σὰν ἄλλη Σπαρτιάτισσα, τοῦ φώναξα «ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τὰς!»

ΕΥΤΕΡΠΗ: Μπράβο, κυρὰ Κώσταινα' σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο ὅλοι γινήκαμε ἀλλοιώτικοι. Ἐφοῦ κι ἐμεῖς οἱ γριές, ἂν ἦταν τρόπος, θά τρέχαμε, σὰν ἄλλες Σουλιώτισσες, στὴν πρώτη γραμμὴ! Ἡ Μεγαλόχαρη, κυρὰ Κώσταινα, θά τοὺς τὴν πληρῶση τὴν τορπίλλα μὲ φωτιά στὸ κεφάλι τους!

(Στὰ παρασκήνια ζητωκραυγές Ζήτωωω . . Ζήτωωωω . . Ζήτωωω . .)

ΚΩΣΤΑΙΝΑ: Καίγεται ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό. Ὁ κύρ Πελοπίδας, χρόνια νὰ τοῦ δίνει ὁ Θεός, τοὺς ξετρέλλανε μὲ τὸ λόγο του.

ΕΥΤΕΡΠΗ: Σήκω νὰ βγοῦμε στὸ μπαλκόνι νὰ βλέπουμε, (Σηκώνονται καὶ βγαίνουν σιγά, σιγά. Στὴ διαδρομὴ πότε ἡ μιὰ πότε ἡ ἄλλη κοιτοστέκονται καὶ καταριῶνται: Φωτιά νὰ τοὺς κάψη! Οργὴ Θεοῦ νὰ τοὺς πλακώση! Γλυκεῖά μέρα νὰ μὴν ἰδοῦν! Ὅ,τι θέλουν γιὰ τὸν ἄλλον νὰ τῶβρον οἱ ἴδιοι...)

Σκηνὴ 4η

(Μπαίνει ἡ Βαγγελίτσα κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ἀνηψιό της, ποὺ φαίνεται κλαμένος)

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: (Πρὸς τὸν ἀνηψιό της). Εἶναι ντροπὴ νὰ κλαῖς. ὁ μπαμπᾶς σου θά πάη στρατιώτης, ὅπως θά πάη κι ὁ θεῖος Γιώργος κι ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ χωριοῦ, (Λευθήρης σκουπίζει τὰ δάκρυα) γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἐχθρὸ νάλθη νὰ μᾶς σκλαβώση. Στὴν ἡλικία σου, στὰ χρόνια τῆς Τουρκίας, τὰ Σουλιωτόπουλα δὲν κλαίγανε· πολέμαγαν, πλάϊ στοὺς μπαμπάδες τους, γιὰ νὰ μείνη λεύθερο τὸ Σοῦλι. Γίνε καὶ σὺ γενναῖο παιδί, γιὰ νὰ εὐχαριστηθῇ ὁ μπαμπᾶς σου, ποὺ θά πάη νὰ πολεμήσῃ καὶ γιὰ σένα!

ΛΕΥΘΕΡΗΣ: Μὰ γενναῖος εἶμαι θεῖα' μοῦ τὸ λέγει πάντα ὁ μπαμπᾶς μου. Σήμερα, όμως, δὲν ξέρω, πῶς τσάκισε, ἔτσι, ἡ καρδιά μου, ποὺ θά φύγη. Θέλω κι ἐγώ νὰ πάω μαζί του νὰ πολεμήσω, σὰν ἄξιο Σουλιωτόπουλο, γιὰ τὴν Πατρίδα!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Μπράβο, (τὸν φιλεῖ), τώρα σὲ ἀγαπῶ πιὸ

πολύ· είσαι ένα πραγματικό Σουλιωτόπουλο. Μονάχα, πού δέν μπορείς νά πᾶς μαζί μέ τόν μπαμπά σου στόν πόλεμο, γιατί δέν ἐπιτρέπεται. Ἄλλ' αὐτό δέν πρέπει νά σέ στενοχωρῆ. Στούς πολέμους ὑπάρχουνε δουλειές γιά ὄλους· πόλεμος δέν εἶναι νά κρατᾶς μονάχα τὸ ὄπλο καί νά πολεμᾶς!

ΛΕΥΘΕΡΗΣ: Καί τί δουλειές ὑπάρχουνε γιά μένα θεία;

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Νά· θά τραγουδᾶς μαζί μέ τ' ἄλλα τὰ παιδιά, γιά νά ἐνθουσιάζωνται ὅσοι θά μένουν στό χωριό. "Όταν οἱ σπητικοὶ τοῦ πολεμιστῆ εἶν' ἐνθουσιασμένοι, ὁ ἐνθουσιασμός αὐτός φθάνει καί στόν πολεμιστῆ καί τὸν κάνει πιό πολὺ γενναῖο. Ἐπειτα, θά πηγαίνης γύρα στό χωριό γιά ἐράνους γιά τοὺς πολεμιστές. Ἀκόμα, θά βοηθᾶς στά συνεργεῖα, πού θά φτιάχνουν τὰ δέματα, πού θά στέλνουν οἱ γονεῖς στά παιδιά τους, οἱ συγγενεῖς καί φίλοι στοὺς συγγενεῖς καί φίλους κι ὄλο τὸ χωριό στοὺς φτωχοὺς! Ἐθὰ γράφης, ἀκόμα, γράμματα στίς ἀγράμματες μαννοῦλες κι ὅποια ἄλλη δουλειά περνάει ἀπὸ τὰ χέρια σου καί τίς δυνάμεις σου θά τὴν κάνης!

ΕΥΤΕΡΠΗ (ἀπὸ τὰ παρασκήνια): Βαγγελίτσα!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Ὅρϊστε, γιαγιά.

ΕΥΤΕΡΠΗ: Ἐλα, παιδί μου, νά μέ βοηθήσης νά ἐτοιμάσουμε τὰ ροῦχα τ' ἀδελφοῦ σου, θά φύγουν κι ὄλας ἀπόψε! Ἐλα, ἔφυγε ἡ κυρά Κώσταινα.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Ἀμέσως, γιαγιά, ἔρχομαι.

ΛΕΥΘΕΡΗΣ: Ἐγὼ θά πάω κοντά στόν μπαμπά μου (φεύγον, ὁ Λευθέρης ἀπὸ τὴ θύρα τῆς ἐξόδου κι ἡ Βαγγελίτσα ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ. Στὸ μεταξὺν στά παρασκήνια ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἐξόδου ἀκούγονται: Ζήτω ἡ Πατριδα! Ζήτω...Κάτω ὁ Μουσολίνης! Κάτωω. Κάτω ὁ φασισμός! Κάτωω. Στίς ζητωκραυγὲς ἐμφανίζονται στὴ σκηνὴ ἡ γιαγιά μέ τὴ Βαγγελίτσα).

ΕΥΤΕΡΠΗ (μέ τὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας): Ἡ φωνὴ τοῦ μπαμπᾶ σου, ἔλα νά τοὺς καμαρώσωμε. (Προχωροῦν καί βλέπουν ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἐξόδου. Κάτω στό δρόμο εἶναι συγκεντρωμένοι νέοι, πὸν καλοῦνται στρατιῶτες).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ: Ἐλάτε, τώρα, παιδιά, νά πιῆτε ἕνα καί φεύγετε.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Ἐλάτε, ἐλάτε παιδιά. (ἀνεβαίνουν ἡ Βαγγελίτσα φεύγει νά φέρη πιτό).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ, *μπαίνει με 8—10 νέους.* Καλημερίζουν και κάθονται.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Καλημέρα, Καλημέρα· καλῶς τα τὰ παλληκάρια, καλῶς τους τοὺς λεβέντες.....

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ (*εἰσέρχεται μετὸ δίσκο*) Καλημέρα.

ΟΛΟΙ. Καλημέρα.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. (*τοὺς προσφέρει ποτό, εὐχονται καὶ πίνουν :* *Εὐχὲς διάφορες· στήν υγείά σας καὶ καλὴ Νίκη· στήν υγείά σας καὶ ὁ Θεὸς μαζί μας· καλὴ θάλασσα στοὺς Ἰταλοὺς...)*

ΕΥΤΕΡΠΗ. Στήν υγείά σας παιδιά· μετὸ καλὸ νὰ πᾶτε καὶ μετὸ καλὸ νάρθητε. Ἡ Μεγαλόχαρη Παναγιά νὰ σᾶς φυλάει ἀπὸ κάθε κακὸ.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ, (*μετὰ τὸ ποτό*). Ἐνα λόγο, ἀκόμα, κύριε Πελοπίδα καὶ καλὴν ἀντάμωση.

ΑΛΛΟΣ ΝΕΟΣ. Εἶν' ἐπιθυμία ὄλων μας, κ. Πελοπίδα.

ΟΛΟΙ. Ναί.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Εὐχαρίστα τὰ παιδιά Πελοπίδα.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Θὰ σᾶς πῶ, παιδιά, ἀντὶς γιὰ λόγο, ἕνα ποίημα τοῦ Ἰ. Πολέμη.

ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Γιὰ τὴν ἔνδοξη Πατρίδα, γιὰ τὴν πίστη, γιὰ τὸ γένος
τὸ κορμί μας, τὴν καρδιά μας, τὴν ψυχὴ μας, τὴ ζωὴ!

“Ὅλοι ἀδέλφια εἴμαστε τώρα καὶ κανεὶς δὲν εἶναι ξένος,
ὄλους τώρα μᾶς ἐνώνει ἕνας πόθος, μιὰ πνοή.

“Ὅλοι ἀδέλφια εἴμαστε τώρα, κι ἡ μεγάλη μας μητέρα
μετὰ τὰ μάτια δακρυσμένα, μετὰ λυμένα τὰ μαλλιά,
λαμπροφόρα σὰν τὸν ἥλιο καὶ γοργὴ σὰν τὸν ἀγέρα
μᾶς καλεῖ καὶ μᾶς συνάζει στὴ θερμὴ τῆς ἀγκαλιά.

Μὲ σπαθὶ ξεγυμνωμένο καὶ βγαλμένο ἀπ' τὴ θήκη
τρέχει ἐμπρὸς ἢ ἀρχαία Δόξα καὶ τὴν ὥρα καρτερεῖ
καὶ στὰ σύνορα προσμένει νὰ μᾶς στεφανώσ' ἡ Νίκη
μετὰ τὸ ἀμάραντο στεφάνι πού στὸ μέτωπο φορεῖ.

Και τὸ θάνατο μὲ θάρρος ἄς τὸν ἀντικρύσωμ' ὄλοι·
Τὶ κερδίζομε νὰ ζοῦμε ντροπιασμένοι, ταπεινοί ;
"ὦ! χαρὰ στον ποῦ θὰ πέση πρῶτος στοῦ ἐχθροῦ τὸ βόλι·
Στῆς Σημείας του τὸ πλάϊ θαῦρη ἀθάνατη θανή.

ΟΛΟΙ. Χειροκροτήματα.

ΕΝΑΣ. Πολὺ ὠραῖο.

ΟΛΟΙ. Ναί, πολὺ ὠραῖο.

"Ἄλλος. Κι ἀπὸ τῆ δασκάλα μας, τώρα, ἕνα λόγο γιὰ ἐνθύμιο καὶ φεύγομε. (σηκώνονται ὀρθοί).

• ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Ναί, νὰ σᾶς πῶ κι ἐγὼ τὸ «Ἐμπρός» τοῦ Κ. Παλαμᾶ.

Ἐμπρός! Ὀλόρθοι, ἀτρόμαχοι.

Μαυρίλα. Ἀστροπελέκι.

Νὰ τὸ σπαθὶ γοργάστραψε,
καὶ νὰ ἡ βροντὴ τουφέκι!

Στὸν Πίνδο ἀπ' τὸν Ταῦγετο

καὶ στὰ Μπαλκάνια ὡς πέρα,

μιὰ φλόγα, μιὰ φοβέρα,

κι ἕνας ὁ νοῦς. Ἐμπρός!

Ἐμπρός! Βουνά, ψηλῶστέ μας,

καὶ ὦ θάλασσα, νὰ ἡ ὦρα!

στοίχισε τὰ καράβια μας,

καὶ βόηθα νικηφόρα!

Ξυπνᾶ τοῦ Ρήγα ἡ σάλπιγγα

καὶ πάει στὰ μεσουράνια :

.....

Ἐμπρός, ἀδέλφια, ἀτράνταχοι

Κι ἂν πέφτη ἀστροπελέκι,

νὰ τὸ σπαθὶ γοργάστραψε

καὶ νὰ ἡ βροντὴ τουφέκι!

Κρήτη, ὁ Μωρηᾶς, ἡ Ρούμελη

(προσθήκη) «Ἡπειρο καὶ Θεσσαλία, Θράκη,

Μακεδονία κι ὄλα τὰ νησιά»

Ἐμπρός! Ἡ Ἑλλάδα λάμπει,

ἀχολογοῦν οἱ κάμποι

καῖνε οἱ καρδιές. Ἐμπρός!

ΟΛΟΙ. Χειροκροτήματα.

ΕΝΑΣ. Εύχαριστούμε πολύ.

ΟΛΟΙ. Σας εύχαριστούμε.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Κι από μένα, παιδιά, ένα λόγο. Νάχετε τήν εύχή μου και βόλι νά μή σας πιάση.

ΟΛΟΙ. Σ' εύχαριστούμε κ. Εύτερπη.

ΕΝΑΣ. Και τώρα νά φεύγουμε, πρέπει νά αποχαιρετήσουμε κι άλλοῦ. (ἀποχαιρετοῦν—«Ἐχετε γειά», «στό Καλό, Καλή Νίκη»..... και φεύγου. Στά παρασκήνια τραγουδοῦν «Περνάει ὁ στρατός ἡ ἄλλο ἐμβατήριο. Ἐπὸ τῆ θύρα τῆς ἐξόδου τοὺς παρακολουθοῦν—τὸ τραγοῦδι ὑποτίθεται στό δρόμο— Ὁ κ. Πελοπίδας, ἡ κ. Εύτερπη, ἡ Βαγγελίτσα κι ὁ Γιώργος. Μετά τὸ ἐμβατήριο).

ΕΥΤΕΡΠΗ: Ἔλα, Γιώργο. νά ἴδῃς τί πράματα θά σοῦ ἐτοιμάσουμε. (*Εύτερπη, Βαγγελίτσα και Γιώργος φεύγουν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ θύρα*).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ (*μονολογεῖ*): Πόλεμος μὲ δυὸ αὐτοκρατορίες! ἡ μιὰ μᾶς ἐπιτίθεται κι ἡ ἄλλη μένει πίσω τῆς μὲ σηκωμένο τὸ χέρι! Κι ἡ Ἑλλάδα,

«δὲν παραδίνει τ' ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι!»

Αὐτό, βέβαια, λέγεται παραφροσύνη. Ἄλλά, μήπως στὴν παραφροσύνη μας δὲν χρωστοῦμε τόσα θαύματα, ποῦ ὑψώνουν τ' ὄνομα τῆς Ἑλλάδος στά οὐράνια! Στὴν παραφροσύνη τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μαραθῶνα, τῶν Θερμοπυλῶν και τῆς Σαλαμίνας δὲν χρωστοῦμε τὸ θαῦμα τοῦ Παρθενῶνα κι ὅλη τὴν ἄλλη αἴγλη τοῦ πολιτισμοῦ τῆς κλασικῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας; Στὴν παραφροσύνη τῶν πολεμιστῶν τοῦ 1821 δὲν χρωστοῦμε τὸ θαῦμα τῆς ἀνάστασης τοῦ γένους; Καί μπορεῖ στὴ σημερινή μας παραφροσύνη νά γίνῃ ἐξαίρεση και νά μή βγῆ ἓνα καινούργιο θαῦμα, τὸ Βορειοηπειρώτικο θαῦμα, ποῦ θά φέρῃ τὴν Ἑλλάδα ψηλά μέχρι τὸ θρόνο τοῦ θεοῦ; ΟΧΙ, ἡ Ἑλλάδα

θά νικήση καί θά θαυματουργήση!! (πέφτει κατάκοπος στήν
μαρέκλα) Κλείνει ή αύλαία.

ΠΡΑΞΗ Β΄

Οί 'Ιταλοί φεύγουν

(*Ἡ σκηνή σ' ἕνα χωριό κοντά στήν Κορυτσά. Δωμάτιο ἀπλό*)

Σκηνή 1η

(*Παπούς μὲ 3—4 ἐγγονάκια κάθονται κατὰ γῆς*)

• ΕΝΑ ΕΓΓΟΝΑΚΙ: Εἶναι πολὺ μεγάλη ἡ 'Ελλάδα μας παπού;

ΠΑΠΟΥΣ: Ναί, παιδί μου, πολὺ μεγάλη· τόσο μεγάλη, ποὺ δὲν τῆ χωράει ὁ κόσμος ὅλος! "Ὑστερα ἀπὸ τὸ Θεό, πρώτη στήν ἀθανασία ἔρχεται ἡ 'Ελλάδα μας! Μονάχα, ποὺ κερδίζει, ὕστερα ἀπὸ 400 χρόνια μαύρης σκλαβιάς, τῆ λευθεριά της μὲ τὸ σταγονόμετρο! (*φέρει ἕνα χάριτη*). Λεύθερη τὸ 1832, ὕστερα ἀπὸ τόσα βάσανα καὶ τόσα αἵματα, μέχρι τῆ Θεσσαλία (*δείχνει*). Ἀργότερα, τὸ 64 ἀγκαλιάζει τὰ Ἑπτάνησα! Πιὸ ὕστερα, τὸ 81 γιορτάζει μὲ τῆ Θεσσαλία καὶ λίγη Ἠπειρο! Τὸ 12 καὶ 13 ἀπλώνεται μὲ βροντὲς κι ἀστραπὲς στήν ὑπὸλοιπη Ἠπειρο, στή Μακεδονία, στήν Κρήτη, στὰ Αἰγαιοπελαγίτικα νησιά. Λίγο ἄργότερα καὶ μὲ πολλὰ βάσανα κερδίζει καὶ τῆ Δυτικὴ Θράκη!

Ἐμεῖς οἱ βορειοηπειρώτες καὶ τόσο ἄλλοι "Ἕλληνες κλεισθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια της. Μᾶς ἀδίκησαν πολὺ, παιδιὰ μου. ἐκεῖνοι, ἴπου κανόνισαν τὰ σύνορα της 'Ελλάδας μας. Κάτι, ὅμως, μοῦ λέει μέσα μου, παιδιὰ μου, πὼς δὲ θά πεθάνω, πρὶν ἰδῶ λεύθερη τὴν Ἠπειρό μας, πρὶν ἰδῶ τὴν 'Ελλάδα μας μ ε γ ἄ λ η ' Ε λ λ ἄ δ α !

Σκηνή 2η

(Οἱ ἴδιοι κι ὁ Κώστας, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Κορυτσά)

ΚΩΣΤΑΣ: Καλημέρα.

ΠΑΠΟΥΣ: Καλημέρα, τὶ νέα Κώστα ἀπὸ τὴν Κορυτσά: Πές μας, τὶ ἄκουσες γιὰ τὴν 'Ελλάδα μας, γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς;

ΚΩΣΤΑΣ: Πολύ άσχημα παπού. Πόλεμος έναντιόν της 'Ελλάδας μας! Στρατός κι άρματα σ' άτέλειωτες σειρές βαδίζουν για τó μέτωπο. "Ένας περίπατος για τήν 'Αθήνα, λένε οί κοκορόφτεροι!

ΠΑΠΟΥΣ: Καί για τήν 'Ελλάδα μας δέν άκουσες τίποτε;

ΚΩΣΤΑΣ: Για τήν 'Ελλάδα μας, λένε οί δικοί μας, κρυφά, πώς άπήντησε περήφανα, στό τηλεσίγραφο του 'Ιταλού, πού ζητούσε δρόμο άνοιχτό, μ' ένα μεγάλο ΟΧΙ!

ΠΑΠΟΥΣ: Μπράβο, μπράβο, μπράβο μικρή λιονταρίσια 'Ελλάδα! Μπράβο 'Ελλάδα με τ' άθάνατο ΟΧΙ σου! (*Κάθεται για λίγο σκεφτικός κι έπειτα συνεχίζει*). Καί θα βαστάξη ή 'Ελλάδα τó σιδηρόφρακτο όγκο του έχθρου! Θα μπορέση ν' άνθέξη, ή θα έπαληθεύση ό περίπατος τών κοκορόφτερων στην 'Αθήνα! (*έντονα*) "Όχι όχι. 'Η 'Ελλάδα μας θα νικήση. 'Ακούστε παιδιά; 'Η 'Ελλάδα μας θα νικήση. "Έχει ή 'Ελλάδα μας πολλούς 'Ηρακλείς, πολλούς Λεωνίδες, πολλούς διάκους, πολλούς Κολοκοιτρώνηδες!" Έχει ή 'Ελλάδα μας πολλές Σπαρτιάτισσες, πολλές Σουλιώτισσες, πολλές Ναουσσαίτες! Γι' αυτό σ'ας λέω παιδιά, πώς ή 'Ελλάδα μας θα νικήση (*Κάθεται σκεφτικός. Στά παρασκήνια 3-4 μαθητές κροτούν στό δάπεδο, σ'άν τ'α πολυβόλα. "Άλλοι ρίχνουν τάτες, ή κροτούν, σ'ά νά νά πέφτουν τουφέκια*).

ΕΓΓΟΝΑΚΙ. Κρότοι άκούγονται, θ' άρχισε ή μάχη.

ΠΑΠΟΥΣ. "Έτσι, φαίνεται (*σηκώνεται και πηγαίνει στό παράθυρο*) τόν άκολουθούν τ'α έγγονάκια. Προσπαθούν όλοι ν'α διακρίνουν' άλλάζουν θέση, σηκώνονται σ'α δάκτυλα, βάζουν τ'α παλάμες στό μέτωπο.. Οί κρότοι τ'ης μάχης συνεχίζονται με μικρές διακοπές. Κάποια στιγμή ρωτ'ά ό παπούς, Βλέπετε, παιδιά, ποιοί φεύγουν; (*προσπαθούν ν'α διακρίνουν*..) Για κ'ύτταξε έσύ Κώστα, πού βλέπεις καλύτερα, οί 'Ιταλοί, ή οί δικοί μας φεύγουν; 'Εμένα ή καρδιά μου λείει, πώς οί 'Ιταλοί φεύγουν, αυτοί θέλω ν'α φεύγουν, γιατί' είν' έχθροι κι έχουν και τó άδικο!

ΚΩΣΤΑΣ. Δέ βλέπω καλά παπού, άλλα μου φαίνεται, πώς οί 'Ιταλοί φεύγουν! Τους είδα μι'ά μέρα, πού έτρεχαν σ'α Γυμνάσια, μόνο, πού, τώρα, τρέχουν περισσότερο!

ΓΕΙΤΟΝΟΠΟΥΝΟ. (*μπαίνει μέσα λαχανιασμένο*) Μπάρμπα Μήτρο, οί 'Ιταλοί φεύγουν! Οί δικοί μας τους κυνηγούνε, μ' έστειλε ό πατέρας μου ν'α σού τó π'ω.

ΕΓΓΟΝΑΚΙΑ. (χοροπηδούν και φωνάζουν χαρούμενα) Ω, Ω, Ω οί Ίταλοί φεύγουν, οί Ίταλοί φεύγουν, οί δικοί μας τούς κυνηγάνε! τί καλά τί καλά!...

ΚΩΣΤΑΣ. (φωνάζει δυνατά στο παράθυρο) "Ε! Ίταλοί! "Ε! Κοκορόφτεροι, δέν πάει άπ' αύτοϋ ό δρόμος για την Άθήνα. Άκουτε, δέν πάει άπ' αύτοϋ ό δρόμος για την Άθήνα! (Γελάει δυνατά, γελοϋν και τ' άλλα παιδιά).

ΠΑΠΟΥΣ. (σφουγγίζει τὰ δάκρυα από τη χαρά). Μπράβο, μπράβο, μπράβο "Ελληνες. Μπράβο τσιολιάδες, μπράβο φαντάροι, μπράβο δλοι σας. (βλέπει προς τὰ επάνω) Και, τώρα, Θεέ μου, άς πεθάνω! (σταματά ή μάχη. Οί κρότοι γίνονται σε ώρισμένα σημεία, για να μην χαλύπτονται τὰ λόγια).

ΚΩΣΤΑΣ: Τι λές, παποϋ, τώρα πρέπει να ζήσης να χαρής λευθεριά! (Στά παρασκήνια: «Κοροΐδο Μουσολίνι κανένας δέν θά μείνη. . . »).

ΕΓΓΟΝΑΚΙ: Φθάσαν κι δλας οί φαντάροι μας. (Πηγαίνουν δλοι στο παράθυρο και βλέπουν. Κάποια στιγμή πον άκούγονται βηματισμοί στα παρασκήνια, σά να περνοϋν στρατιώτες στο δρόμο, ό παποϋς φωνάζει).

ΠΑΠΟΥΣ: Χρυσέ μου σταυραετέ, πέρνα με τη διμοιρία σου από τὸ φτωχικό μου να σε φιλήσω και να σάς κεράσω. Που είσθε γυναίκες, φέρτε γλυκά, φέρτε πιοτό στα παιδιά μας! (Γιαγιά και νύφες φέρνουν στους δίσκους γλυκά και πιοτά. Μπαίνει ό Άξ)κός με 4-5 στρατιώτες' στα παρασκήνια άκούγονται σιγομηλιές και βήματα για να φαίνεται, ότι είναι δλόκληρη ή διμοιρία).

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ. (Γιῶργος) Γειά σας.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ. Γειά χαρά.

ΠΑΠΟΥΣ, ΓΙΑΓΙΑ, ΝΥΦΕΣ. Γειά σας, καλῶς ήλθατε.

ΠΑΠΟΥΣ. Γειά σας, παιδιά μου (φιλεί στο μέτωπο τὸν άξ)κό και κλαίει από συγκίνηση).

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ. (πίνει) Στην υγεία σας. "Όσο για τούς Ίταλούς θα τούς ρίξουμε στη θάλασσα!

ΠΑΠΟΥΣ. (σταυροκοπιέται) Βόηθα, Χριστέ μου, τὰ παλληκάρια μας!

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ. (πίνουν) Στην υγεία σας, θα τούς φάμε γρήγορα.....

ΠΑΠΟΥΣ. (τρέχει και φέρνει ένα παληό γκρά, τὸν κρεμάει στον ὄμο του και φωνάζει) Έμπρός, παιδιά, κι εγώ μαζί!

σας, έθελοντής. Έμπρός νά τούς ρίξουμε στή θάλασσα!

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ. Γειά σου γέρο, λεβεντιά! Ζήτω ή παλληκαρίσια Ἡπειρο!

ΟΛΟΙ. Ζήτωωω.....

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ. (σέρνει μέ τούς στρατιῶτες χορό).

ΕΝΑΣ ΡΩΜΗΟΣ ΠΟΛΕΜΑΕ (1)

Ἐ, ἕνας, ἕνας ρωμηός πολέμαε, μωρὲ πολέμαε·
ἕνας ρωμηός πολέμαε στήν ΠΙΝΔΟ τὴν ἀθάνατη,
τὴν ἀθάνατη.

Ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἑλλάς μας ψήλωνε, μωρὲ ψήλωνε
ἡ Ἑλλάς μας ψήλωνε, τὸν οὐρανὸ ἐχάϊδευε
ναί ἐχάϊδευε.

Κι ὁ κόσμος, κι ὁ κόσμος τὴ θαυμάζει, τὴ θαυμάζει·
κι ὁ κόσμος τὴ θαυμάζει, παίρνει ζωὴ καὶ δύναμη
καὶ δύναμη.

Γιὰ ἰδές μας, γιὰ ἰδές μας, ἀνθρωπότητα, ἀνθρωπότητα·
Γιὰ ἰδές μας ἀνθρωπότητα, εἴμαστε Ἑλληνόπουλα,
Ἑλληνόπουλα.

Ἰδές, ἰδές κι ἕνα παλληκαρά, παλληκαρά
Ἰταλὸ τὸν λένε, καὶ τρέχει γιὰ τὴ θάλασσα,
γιὰ τὴ θάλασσα.

ΟΛΟΙ. (Χειροκροτήματα). Νά μᾶς ζήσετε· μέ τό καλὸ νά
γυρίσετε στὰ σπίτια νικηταί.

ΛΟΧΙΑΣ. Κύριε ἀνθ)γὲ πιάσαμε ἕνα γαλονᾶ μέ μιὰ ὀμάδα
αἰχμαλώτους.

(1) Πάνω στό σκοπὸ «Ἐνας ἀετὸς καθότανε» Συλλογ. «Ἀρίων» Ζαχαρία—
Ρεμαντᾶ.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ. Μπράβο σας: Φέρτε τὸ γαλονᾶ μέσα.
ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. (τὸν ὀδηγεῖ μέσα. Εἶναι κατάγλωμος καὶ τρέμει)

Παλληκᾶρι τῆς φακῆς, τρέμει ὀλόκληρος!

ΙΤΑΛΟΣ: Γκρέκο μπόνο, μπόνο.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Μουσολίνη Μπενίττο;

ΙΤΑΛΟΣ: Μπενίττο νὸ μπόνο, νὸ μπόνο.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ (τοῦ προσφέρει τσιγάρο καὶ ποιό).

ΙΤΑΛΟΣ (πίνει): Γκρέκο μπόνο, μπόνο.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ (πρὸς τὸν Ἰταλό): "Ὀλοι τέτοιοι εἶσθε, ρε
βλάμη;

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ (πρὸς τὸν λοχία): Νὰ τοὺς ὀδηγήστε στὴν
ἔδρα τοῦ λόχου καὶ θὰ μᾶς βρῆτε στὸ σημεῖο ποὺ ξέρετε.
Τώρα φεύγομε. Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα!

ΟΛΟΙ: Ζήτωωω.

ΓΙΩΡΓΟΣ. Ζήτω ἡ γλυκειὰ μας Βόρειος Ἥπειρος!

ΟΛΟΙ: Ζήτωωω.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Ἐνα λεπτὸ καιρὸ. κύριε ἀνθ)γέ, νὰ εἰπῶ
τῆς Πίνδου τὸ τραγοῦδι.

Η ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γιὰ δώστε μου τὴ λύρα μου, τὸ δόλιο μου δοξᾶρι
νὰ σᾶς εἰπῶ τὸ χαλασμὸ ποὺ ἔγινε στὸν Πίνδο,
τὸν Πίνδο τὸν περήφανο καὶ κοσμοξακουσμένο,
ποὺ φύλαγε τὰ σύνορα στῆς Λευτεριάς τὴ χώρα:
Ὁ Πίνδος ἦταν γίγαντας, ποὺ σᾶν τονε θωροῦσε
τρομάρα τέτοια σ' ἔπιανε, ὡς πιάνει τὸ διαβάτη,
ποὺ βρίσκεται σὲ πέρασμα σάρας σᾶν πιάνει ἡ μπόρα.

Μὰ ἦρθαν χρόνια δίσεχτα, χρόνια καταραμένα,
ποὺ φθόνεσαν τῆς Λευτεριάς τὴν ξακουσμένη Χώρα,
καὶ βάλθηκαν οἱ βάρβαροι μὲ τὴν ὠμὴ τους Βία
νὰ πᾶν' νὰ τὴν ρημάξουνε καὶ νὰ τήνε σκλαβώσουν.

Φορούσανε φανταχτερὲς στολές, καὶ στὰ κεφάλια
φέσια, καπέλλα, τρικαντά, χίλιω λογιῶνε σκούφιε,
κράνη μὲ κοκκορονουρὲς καὶ φτερωτὰ λοφία.....
καὶ σέρνανε ἀπόκοντα τάνκς, ὄλμουσ πυροβόλα,

αεροπλάνα πάμπολα, κανόνια, φλογοβόλα
καί άλλες μύριες μηχανές καί σύνεργα θανάτου.
Κι ὡς τέλειωσε ἡ σύναξη, κάθησαν καί σκεφθῆκαν
πῶς νά τῆρίξουν στή σκλαβιά τῆς Λευτεριᾶς τῆ Χώρα,
πού τῆ φυλάει γίγαντας τρανός καί ξακουσμένος,
ὁ Πίνδος μέ τοὺς μπιστικούς, τὸ Σμόλικα, τὸ Γράμμο.

.....

Σάν εἶδ' ὁ Πίνδος τὰ παιδιά πού τρέξαν ἀπ' ὄλουθε,
σηκώνεται στό 'να πλευρὸ κι ὀρμηνευτὰ τοὺς λέει :
— Πᾶνε, παιδιά μου, τὰ παλῆά καί τὰ καλὰ τὰ χρόνια
π' ἀντικρυστὰ πολέμαγαν ντουφέκι μέ ντουφέκι,
π' ἀστράφτανε κατάστηθα ἡ λόγχη μέ τῆ λόγχη
καί σταυρωτὰ χτυπιόντουσαν σπαθί μέ γιαταγάνι.
Οἱ στρατιῶτες σήμερα δὲν πολεμοῦν ὀλόρθοι
μ' ἀστόχαστη παλληκαριά, γιατί τὰ πολυβόλα
θερίζουν μέ τὰ βόλια τους σάν κοφτερὸ δρεπάνι,
τ' αεροπλάνα ρίχνουνε σάν τῆ βροχὴ τίς βόμβες
καί τὰ κανόνια σπέρνουνε τ' ἀτσάλι πυρωμένο.
Τίς συμβουλές τοῦ γέροντα ἀκούσαν οἱ λεβέντες,
κι ἀρχίσανε νά πολεμοῦν προσεχτικὰ μέ τέχνη
καί κράτησε ἀμφίβολα ἡ μάχη τρεῖς ἡμέρες....
Φώναξε τότε δυνατὰ ὁ Κώστας ὁ Δαβάκης,
ὁ παινεμένος Ἀρχηγὸς πού ἔσωσε τὸν Πίνδο :
« Παιδιά.... πρέπει νά κάνουμε σιγὰ-σιγὰ τὰ πίσω,
ὡς που νά τοὺς γελάσουμε, νά μποῦνε μέσ' στή φάκα'
σεῖς νά κρατήσετε γερὰ στό Κούτσουρο, στό Γάβρο'
ἐκεῖ θά τοὺς μαντρώσουμε' καί τότε πιὰ θ' ἀρχίση
τὸ γλέντι, π' οὔτε σ' ὄνειρο δὲν τῶχουν ἰδωμένο....
Πρῶτοι στή μάχη ρίχτηκαν ὡσάν τὰ λεοντάρια
τ' ἀδάμαστα καί τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα παλληκάρια :
ὁ ξακουσμένος Ἀρχηγὸς, ὁ Κώστας ὁ Δαβάκης,
ὁ Διάκος, ὁ Σπυροπούλος, κι ὁ Δῆμος ὁ Μισύρης.

Σ'αυν εἶδε τότε ὁ ἐχθρὸς πὼς χάνει τὸ παιγνίδι, ἀντεπιθέσεις ἄρχισε, τῇ μιᾷ πάνω στὴν ἄλλη, καὶ σὲ μιᾷ μέρα τρεῖς φορές ἐπιάστηκαν στὰ χέρια. "Ἀρχισε τότε φονικὸ καὶ μακελειὸ μεγάλο.

Στὴν πρώτη ἀντεπίθεση βόλι φαρμακωμένο τὸ Διάκο βρῆκε στὴν καρδιά κι ἀπόμεινε στὸν τόπο. Σὲ λίγο ἐπληγώθηκε κι ὁ Δῆμος ὁ Μισύρης· στὴν τρίτη καὶ χειρότερη ὁ Ἄρχηγὸς Δαβάκης πληγώνεται κατάστηθα, κι ἐνῶ ὁ Καραβίας στέκει νὰ δέσουν τὴν πληγὴ, γιὰ νὰ τονε γλυτώσουν· φωνάζ' αὐτὸς, «Ἀφήστε με!... ἐγὼ ἴμαι πεθαμένος... τῇ Φούρκα νὰ κρατήσετε, γιατί, ἂν σὰς τὴν πάρουν, ἢ πόρτα γιὰ τὸ Μέτσοβο τοὺς εἶναι ἀνοιγμένη, καὶ ἡ Πατρίδα ἢ λατρευτὴ, σβύνει..... πάει χαμένη!»

† ΣΤΡΑΤΗΣ ΚΑΛΟΥΔΗΣ

Ταγματάρχης

ΚΛΕΙΝΕΙ Η ΑΥΛΑΙΑ

ΠΡΑΞΗ 3η (Στὰ μετόπισθεν)

(*Νυχτερί στο σπίτι τῆς δασκάλας γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν μαχομένων*)

Σκηνὴ 1η

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. (*Μὲ τὸ ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας κάθεται στὸ τραπέζι κι ἀποτελειώνει τὸ γράμμα πρὸς τὸν ἀδελφὸ τῆς Γιώργο· ἔπειτα τὸ διαβάζει μεγολόφωνα*).

Ἄγαπημένε μου ἀδελφὲ

Πάνω στὸ τραπέζι, ἐκεῖ, ποὺ μιλούσαμε γιὰ σένα, γιατί τὸ ξέρεις καλά, πὼς δὲν περνάει στιγμή, ποὺ νὰ μὴ σὲ φέρουμε στὴ σκέψη μας, μᾶς ἔφερε ὁ ταχυδρόμος τὸ γράμμα σου, ποὺ περιμέναμε μέρες, τώρα, μὲ λαχτάρια κι ἀγωνία.

Πῶς τὸ ἄρπαξα, τὸ ἄνοιξα καὶ τὸ διάβασα οὔτε τὸ κατάλαβα! "Ὅλοι μας κλάψαμε ἀπὸ χαρὰ καὶ συγκίνηση. Ἡ καυμένη ἢ γιαγιά, ποὺ πάντα τὸ λέγει, πὼς σὲ ἀγαπάει πιὸ πολὺ

ἀπ' ὅλους μας, γιατί σ' ἀνάθρεψε αὐτή, σ' ἄν μείναμε ὀρφανὰ ἀπὸ τὴ μαννούλα μας, τὴν ὥρα, πού διάβαζα ὄλο καί τραβιόταν πὶὸ κοντὰ μου. Εἶχε, βέβαια, τὸ σκοπὸ της, γιατί, σ' ἄν τέλειωσα τὸ διάβασμα, ἄπλωσε μὲ μιὰ γρήγορη κίνηση τὰ τρεμάμενα χέρια της, ἄρπαξε τὸ γράμμα καί τὸ ἔκρυψε στὸν κόρφο της, γιὰ νὰ τὸ ζεστάνη, ὅπως σ' ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά της, σ' ἄν ἦσουν μικροί· κατόπιν ἄρχισε νὰ φωνάζη δυνατὰ, «μπράβο γιόκα μου, μπράβο παλληκάρι μου, ἔγινες ἥρωας μὲ μετάλλιο ἀνδρείας! Πάνω σ' αὐτὰ λιποθύμησε, σ' ἄν νὰ ἤθελε νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα τρισευτυχισμένη γιὰ τὰ κατορθώματά σου! "Όταν συνῆλθε, μᾶς ἔλεγε, πὼς σέ εἶδε ὀλοκάθαρα, σοῦ παραστέκεταν δὲ μιὰ θεϊκὴ γυναῖκα, ἡ Παναγία, προστάτις φύλακός σου.

Ὁ μπαμπάς, πάλι, δὲν ξέρει, πὼς νὰ δείξη τὴ χαρὰ του μαζί μὲ τὴν ἱκανοποίησιν καί τὴν περηφάνειαν του γιὰ σένα. Γελάει, ἀδελφούλι μου, ὄλο γελάει κάτω ἀπὸ τὰ παχυὰ μουστάκια του, ἀπὸ εὐχαρίστησιν, σ' ἄν ἔρχεται ὁ λόγος γιὰ σένα.

Ἐποφείρει, ὅμως, ψυχικά, πολὺ, πὺ δὲν μπορεῖ μ' ὄλα τὰ γεράματά του νὰ τρέξῃ κι αὐτὸς κοντὰ σας. Πάντα καταρριέται τοὺς ρευματισμοὺς, κληρονομιά παληότερων πολέμων, πὺ τῷ στέκονται ἐμπόδιο στὰ πατριωτικὰ φτερουγίσματα τῆς ψυχῆς του!

Κι ἐγώ, ἀδελφούλι μου, δὲ βρίσκω λόγια νὰ σοῦ περιγράψω τὸν ἀπέραντο θαυμασμό μου γιὰ σένα καί τὴν ἀνείπωτη περηφάνειαν μου γιὰ τίς ἡρωϊκὲς σελίδες, πὺ γράφεις στὰ Βορειοηπειρωτικὰ μας βουνά, ὑπερασπιζόντας τὴ λευθερίαν τῆς Πατρίδας! Τὸ ἔθνος σύσσωμο παρακολουθεῖ τὸ γιγάντιο ἄγωνά σας καί σᾶς εὐγνωμονεῖ!

Καλὴ νύχτα, ἀδελφούλι μου, καί μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, γρήγορα νὰ τοὺς ρίξετε στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ γυρίσητε στὰ σπίτια σας κοντὰ στὰ λατρευτὰ σας πρόσωπα.

Ἀπὸ τὸν μπαμπᾶ καί τὴ γιαγιά ἀμέτρητα φιλιὰ καί χιλιόθερμες εὐχές.

Ἡ ἀδελφοῦλα σου ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ

Υ.Γ. Λίγα σοῦ γράφω αὐτὴν τὴ φορά, γιατί περιμένω
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γυναίκες του χωριού για νυχτέρι· πλέκουμε κάλτσες και φανέλλες για τὸ μαχόμενο στρατό.

Σκηνή 2η

(Ἡ ἴδια κι ἡ Γιαγιά) *

ΕΥΤΕΡΠΗ: Βαγγελίτσα, παιδί μου, πήγαινε νὰ πέσης, τώρα, νὰ ξεκουραστῆς· εἶναι περασμένη ἡ ὥρα.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Δὲ νυστάζω, γιαγιά, ἀπόψε. Τὸ γράμμα τοῦ Γιώργου μας μοῦ ἔδωξε τὸν ὕπνο. Ἐπειτα, τώρα σὲ λίγο, θὰ ἔλθουν τὰ κορίτσια γιὰ νυχτέρι.

ΕΥΤΕΡΠΗ: Μὰ σὺ, παιδί μου, θὰ πάθης τίποτε· τὴν ἡμέρα σχολεῖο, τὸ μεσημέρι καὶ τὸ ἀπόγευμα γράμματα, τὴ νύχτα νυχτέρι, χωρὶς ἄλλο θὰ ἀρρωστήσης. Δὲν κάνει, ἔτσι, ὁ κόσμος, κυττάει καὶ τὸν ἑαυτὸ του.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Μὰ δὲν κάνω τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ καθῆκον μου, γιαγιά, σὰν Ἑλληνίδα καὶ δασκάλα. Ἡ Πατρίδα μας περνάει κρίσιμες στιγμές· πολεμάει, μικρὴ αὐτὴ, μιὰ μεγάλη αὐτοκρατορία καὶ πρέπει νὰ βγῆ ὅπωςδῆποτε στὸν ἀγῶνα ἀσπροπρόσωπη, νικητρία. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει κάθε Ἑλληνας καὶ κάθε Ἑλληνίδα νὰ τεντώσουν τὶς δυνάμεις τους στὸ ἔπακρο, νὰ ξεπεράσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους, νὰ γίνουν ἥρωες, νὰ γίνουν ἡρωίδες!

ΕΥΤΕΡΠΗ: Μὰ δὲ λέω, παιδί μου, νὰ μὴν κάνῃς τὸ καθῆκον σου, ἀλλὰ νὰ μὴν κάνῃς κατάχρηση κι ἀρρωστήσης. Σκέψου, πῶς στὴν περίπτωση αὐτὴ, θὰ ἀφήσης ἀνεκτέλεστο τὸ καθῆκον σου κι εἶναι προτιμότερο νὰ ἐργάζεται κανένας μὲ μέτρο καὶ συνέχεια παρὰ σήμερα ὑπερβολικὰ κι αὐριο καθόλου. Ὅσο γιὰ μένα, τὰ γεράματα δὲν θέλουν πολὺν ὕπνο. Θὰ γυρίσω σὲ λίγο νὰ βοηθήσω κι ἐγὼ στὸ νυχτέρι (φεύγει).

Σκηνή 3η (Κρότος στὴν θύρα)

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Ἐμπρός.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ: Καλησπέρα, κυρὰ δασκάλα.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Καλῶς την την κυρά Μήτραινα· χωρίς ἄλλο, ἔλαβες γράμμα.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ: Γυρίζοντας ἀπὸ τὰ γελάδια, τὸ βρῆκα στὸ τραπέζι (*βγάζει τὸ γράμμα ἀπὸ τὸν κόρφο της καὶ τὸ δίνει παρακολουθεῖ τὸ ἄνοιγμα καὶ μιλάει*): Χρυσό μου, Νίκο μου, καλῶς ἦλθες. Ὅταν ἔρχεται τὸ γράμμα σου, εἶναι, σὰν νὰ ἔρχεσαι σὺ ὁ ἴδιος!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ (*διαβάζει*): Ἀγαπημένη μου μαννούλα.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ: Μιὰ στιγμή, κυρά δασκάλα (*παίρνει τὸ γράμμα ἀπὸ τὰ χέρια της*): Ποῦ εἶναι ἡ ὑπογραφή του νὰ τὴ φιλήσω, γιὰ νὰ φιλήσω τὸν ἴδιο.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ (*δείχνει τὴν ὑπογραφή, φιλεῖ ἡ Μήτραινα, παίρνει τὸ γράμμα καὶ συνεχίζει τὸ διάβασμα. Ἡ Μήτραινα παρακολουθεῖ μ' ὀλόανοιχτα μάτια καὶ μὲ ἀνάλογες κινήσεις τοῦ κεφαλιοῦ*): Ἄργησα λίγο νὰ σοῦ γράψω. Δὲ φταίω ἐγώ· αὐτοὶ οἱ χρυσούζηδες οἱ Ἰταλοὶ φταίνε, ποῦ δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν ἀπὸ κάτι κατσάβραχα, ποῦ εἶχαν στρογγυλοκαθήσει. Σκέψου, πὼς μέσα στὰ χαρακώματα εἶχαν καὶ λαλούμενα, κιθάρες καὶ βιόλες· τόσο πολὺ νόμιζαν, πὼς εἶναι ἀσφαλισμένοι! Νὰ μᾶς ἔβλεπες, μαννούλαμ, ἀπὸ κανένα καραούλι θὰ σταυροκοπιέσαν! Σὰν τὰ κατσικία, σκαρφαλώναμε στὰ βράχια, γιὰ νὰ φθάσουμε κοντὰ τους. Ἄφοῦ καὶ μεῖς θαυμάζομε, τώρα, πὼς μπορέσαμε κι ἀνεβήκαμε ἐκεῖ ἑπάνω! Καὶ κείνες οἱ σφαῖρες, ποῦ ἔπεφταν, σὰ βροχὴ πάνω μας, ποῦ νὰ πηγαινάν ἄραγες; Μονάχα τρεῖς λεβέντες χάσαμε!

ΜΗΤΡΑΙΝΑ: Τρεῖς χαροκαμένες μάννες ἀκόμα!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ (*Συνεχίζει*): Σὰν τοὺς εἶδαμε νεκροὺς ἀνάμεσά μας, ἀνάψαμε ὄλοι. Ἐμπρός, παιδιά, φωνάζει ὁ ἀνθ)γός, ὁ Γιώργος τοῦ κ. Πελοπίδα, ποῦ κάνει θαύματα ἐδῶ πάνω μὲ τὴν παλληκαριά του, ἔμπρός νὰ τοὺς φᾶμε. Ὁρμήσαμε, τότε, φωνάζοντας ἀέρα καὶ τοὺς πετάξαμε ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακώματα μὲ τίς λόγες! Ἀκόμα φεύγουν οἱ μασκαράδες! Γιὰ

μένα λένε, πώς άνδραγάθησα. Στην άρχή θύμωσα. Νόμισα, πώς μου λέγανε καμμιά βρисиά και τούς είπα να προσέξουν καλά, γιατί θα χαλάσω κανενός τά μούτρα. "Υστερα, όμως, κατάλαβα, πώς με παίνεβαν, μου τῶπε κι ό κ. Γιῶργος, γιατί πήδησα πρώτος μέσα στα χαρακώματα κι έστειλα στον άλλο κοσμο ένα μεγάλο γαλονά φασίστα!

Σήμερα τό πρωί ό Λοχαγός μας μάζεψε τό λόχο του και διάβασε ένα χαρτί, που έγραφε, πώς στο στρατιώτη Νίκο "Αετοράχη άπονέμεται μετάλλιο άνδρείας. "Επειτα, μου καρφίτωσε στο χιτώνιο τό μετάλλιο, κάτι, σαν παληά δεκάρα δεμένη με μιá χρωματιστή λωρίδα πανί και με φίλησε στο μέτωπο, φωνάζοντας: Ζήτω ό στρατιώτης Νίκος "Αετοράχης! Ζητωκραύγασαν κι οί στρατιῶτες και με σήκωσαν στα χέρια!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. *(σταματά τό διάβασμα και λέγει γεμάτη ένθουσιασμοῦ και συγκίνηση)* Κι από μένα «Ζήτω ό στρατιώτης Νίκος "Αετοράχης». Να φιλήσω κι έγώ τη μάνα, που τον γέννησε *(τη φιλεί)*. Να σοῦ ζήση λεβεντομάνα Μήτραινα. *(Πρός τό κοινόν)* "Αθάνατη "Ελλάδα, που μονάχα ήρωες γεννᾶς κι άνασταίνεις από τρεῖς χιλιάδες, τώρα, χρόνια! "Αθάνατη "Ελλάδα, που κι ό άγελαδάρης της Μήτραινας άναδειχεται ήρωας με παράσημα πάνω στα άπάτητα βορειοηπειρώτικα βουνά μας!

ΜΗΤΡΑΙΝΑ, Γράφει τέτοια λόγια ό Νίκος μου:

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. "Οχι, αυτά είναι δικά μου λόγια. "Ο Νίκος γράφει «Γιά μένα μαννούλα μου, μη σε νοιάζει: με φυλάει ή Παναγίτσα, που μουδωσες φυλαχτό, σαν έφυγα. Τά παιδιά, τί κάνουν; "Εσύ θα κουράζεσαι με τά γελάδια του χωριου. Κουράγιο και γρήγορα θα τούς πετάξουμε στη θάλασσα και θα έλλθω να ήσυχάσης. Τό γουρούνι μας πάχυνε λίγο; Οί κόττες γεννᾶνε κανένα αυγό να τρώνε τά παιδιά; Σταματάω έδῶ, γιατί ή σάλπιγγα σημαίνει προσκλητήριο.

Φιλιά στα παιδιά. Σε φιλώ τό παιδί σου Νίκος "Αετοράχης».

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. *(δίνει τό γράμμα και λεγει)* "Από σήμερα να Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἶσαι πιὸ πολὺ περήφανη, κυρὰ Μήτηρ, γιὰ τὸ γυιό σου. Τὸ μετάλλιο ποῦ πήρε, εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀξίας του ἀπὸ τὴν Πατρίδα!

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Σ' εὐχαριστῶ, κυρὰ δασκάλια. Μὰ δὲν ἔκανε καὶ κανένα σπουδαῖο πράμα ὁ Νίκος. Αὐτὸς ἀπὸ σκαρφαλώματα καὶ πηδήματα εἶναι ξεφτέρι. Τόσα χρόνια φυλάει τὰ πράματα τοῦ χωριοῦ. Ἄλλὰ, πάλι, καλὰ νὰ εἶναι αὐτοί, ποῦ τοῦ δώσαν τὸ μετάλλιο αὐτό, ἀφοῦ ἔχει τόση μεγάλη ἀξία. Ὁ καυμένος ὁ Νίκος μου θυμᾶται καὶ τὸ γουρουνι καὶ τίς κοιτοῦλες! Ἄς δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ τοὺς πετάξουν γρήγορα στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ γυρίσουν ὅλα τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια τους. Ὁ Θεὸς νὰ δίνῃ μέρες καὶ στὸν ἀδελφό σου, ποῦ προστατεύει ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ!

Σκηνὴ 4η

ΕΥΤΕΡΠΗ. (ἀπὸ τὰ παρασκήνια) Βαγγελίτσα, ἦλθανε οἱ γυναῖκες;

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Ὁχι, γιὰγιά, ὅπου νᾶναι θὰ ἔλθουνε. Εἶναι ἡ κυρὰ Μήτηρ. Ἐλάτε νὰ τὴ συγχαρῆτε γιὰ κάτι πολὺ εὐχάριστο, ποῦ ἔμαθε.

ΕΥΤΕΡΠΗ. (ἐμφανίζεται) Καλησπέρα, κυρὰ Μήτηρ.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Καλησπέρα, κυρὰ Εὐτέρπη.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Γιαγιά, ἡ κυρὰ Μήτηρ πήρε γράμμα ἀπὸ τὸ Νίκο τῆς τῆς γράφει, πὼς πήρε παράσημο ἀνδρείας· εἶναι ἥρωας κι αὐτός, σᾶν τὸν ἐγγονά σου καὶ σᾶν τόσα ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωριοῦ μας. Γιὰ τὸν ἐγγονά σου γράφει, πὼς κάνει θαύματα μὲ τὴν παλληκαριά του!

ΕΥΤΕΡΠΗ. Νὰ φιλήσω τὴ μάνα ἐνὸς ἀκόμα ἥρωα παρασημοφορημένου! (φιλεῖ) Νὰ σοῦ ζήσῃ νὰ τὸν χαίρεσαι.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Σ' αὐχαριστῶ κ. Εὐτέρπη. Νὰ χαίρεσαι τὸ λεβέντη Λοχαὸ καὶ τὴ δασκαλα ἀπ' ἐδῶ. Ὁ Θεὸς νὰ κόβῃ μέρες ἀπὸ μᾶς τοὺς ἄχρηστους καὶ νὰ δίνει σ' αὐτούς.

Σκηνή 5η

(οἱ ἴδιες κι οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ· κρότοι στή θύρα)

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Ἐμπός. (μπαίνουν)

Εὐτυχία, Μαλάμω, Καλλιρόη, Νίκη, Λιλή, Ρίτα. Καλησπέρα σας.

Εὐτέρπη, Βαγγελίτσα, Μήτραινα. Καλησπέρα σας, τί κάνετε. . .

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Πρὶν καθήστε, νὰ συγχαρήτε τὴν κυρά Μήτραινα. Ἀπόψε εἶναι ἡ πιδὸ εὐτυχισμένη μητέρα, ὁ γυιὸς της πῆρε παράσημο ἀνδρείας!

ΟΛΕΣ. Νὰ σοῦ ζήση, κυρά Μήτραινα, νὰ τὸν χაίρεσαι.

ΜΙΑ. Μπράβο στὸ Νίκο.

ΑΛΛΗ. Μπραβο στὸ χωριό μας, γέμισε παράσημα!

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Σὰς εὐχαριστῶ ὄλες· ὁ Θεὸς νὰ βοηθήη ὅλα τὰ παιδιά νὰ δεῖξουν στοὺς φασίστες, τί εἶναι Ἕλληνες!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Καθήστε (κάθονται καὶ βγάζουν τὰ πλεξίματα...).

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Ἐγὼ θὰ φύγω, ἔχω τὸ μικρὸ ἀδιάθετο· καληνύχτα σας!

ΟΛΕΣ. Καλὴ νύχτα, νὰ ζήση ὁ ἥρωας.

ΜΗΤΡΑΙΝΑ. Εὐχαριστῶ. (φεύγει)

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Μὰς ἔστειλαν κι ἄλλο μαλλί· ὄλο κάλτσες παρήγγειλαν, γιατί μονάχα τὸ κρῦο ὑπολογίζουν οἱ στρατιῶτες μας!

ΕΥΤΥΧΙΑ. Ὅλα τὰ παιδιά στὰ γράμματά τους γιὰ κάλτσες καὶ φανέλλες κάνουν λόγο.

ΜΑΛΑΜΩ: Τί νὰ σοῦ κάνουν τὰ παιδιά, μέρα νύχτα μὲς στὸ χιόνι πολεμάνε. Ὁ παπᾶς πάντα λέγει, πὼς αὐτὸ πού ἔδειξε ἡ πατρίδα μας πάνω στὰ Βορειοηπειρώτικα βουνά μας, μονάχα, σὰν θαῦμα μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ.

ΚΑΛΛΙΡΟΗ: Τὸ ἴδιο λέγει κι ὁ δικός μου. Οἱ ξένοι πολεμοῦν, ἀλλ' ἔχουν μηχανές, ἔχουν ὄλα τους τὰ μέσα κι ὄλα

τά καλά. Μονάχα ἔμεις πολεμάμε μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ τσαροῦχι!

ΝΙΚΗ: Γι' αὐτὸ κι ἡ τιμὴ εἶναι μεγάλη. Μὲ τὸ τίποτε καὶ μονάχα μὲ τὰ στήθη μας σπάσαμε τὰ μούτρα τοῦ καυχησιάρη, ποὺ νόμιζε ἕναν περίπατο τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀθήνα

ΛΙΛΗ: Ἔτσι εἶναι.

ΡΙΤΑ: Ἀνατριχιάζει κανένας, ὅταν ἀκούη ἀπὸ τραυματίες διηγήσεις γιὰ τὴν ἀντοχὴ τους!

ΛΙΛΗ: Καὶ γιὰ τὴν ὀρμητικότητά τους στὶς ἐφόδους μὲ τὴν ξιφολόγχη καὶ μὲ τὴν κραυγὴ ΑΕΡΑ!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Ὅλα αὐτὰ ὁ ποιητὴς τὰ κλείνει ὁμορφα μέσα σὲ δυὸ στίχους.

Ἡ μεγαλοσύνη στὰ ἔθνη δὲν μετριέται μὲ τὸ στρέμμα·
μὲ τῆς καρδιάς τὸ πύρωμα μετριέται καὶ μὲ τὸ αἷμα!

ΕΥΤΕΡΠΗ: Μέσα στὰ 85 χρόνια μου, τί δὲν εἶδαν τὰ μάτια μου, τί δὲν ἄκουσαν τ' αὐτιά μου! Ἄκουσα ζωντανὲς ἱστορίες ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση· ἔζησα τὸν πόλεμο τοῦ 97, τὸν πόλεμο τοῦ 1912-13, τὸν παγκόσμιο πόλεμο, τὸ Μικρασιατικὸ μας πόλεμο· ζῶ καὶ σήμερα τὸ 40 μας! Αὐτὸ ξεπερνάει κάθε προηγούμενο. Αὐτό, ποὺ γίνεται σήμερα πάνω στὰ βορειοηπειρώτικα βουνὰ μας—ἔτσι πρέπει νὰ λέγωνται κι ὄχι ἀλβανικά—κι αὐτὸ ποὺ γίνεται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, θὰ μείνη σ' ὄλα τὰ χρόνια κι ὄλους τοὺς αἰῶνες σημάδι φωτεινὸ, ποὺ θὰ προκαλῆ τὸ θαυμασμὸ ὄλου τοῦ κόσμου! (Στὰ παρασκήνια κτυποῦν καμπάνες).

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Οἱ καμπάνες κτυποῦν, θᾶπεσε ἡ Κορυτσᾶ (σηκώνεται καὶ τρέχει σὴν πόρτα).

ΜΑΛΛΑΜΩ. Ἀλήθεια ἡ Κορυτσᾶ θὰ ἔπεσε (στὰ παρασκήνια, φωνές. Ἐπεσε ἡ Κορυτσᾶ, ἔπεσε ἡ Κορυτσᾶ..... Πυροβολισμοὶ μὲ τάπες).

ΟΛΕΣ. Σηκώνονται.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Ζήτω ἡ Κορυτσᾶ.

ΟΛΕΣ. Ζήτω... νὰ μᾶς ζήση!

ΚΑΛΛΙΡΟΗ. Νὰ μᾶς ζήσουν οἱ λεβέντες μας, ποὺ τὴν πῆραν!

ΟΛΕΣ. Νὰ μᾶς ζήσουν.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Χίλιες δόξεις νᾶχης Θεέ μου. (σταυροκοπιέται)

ΟΛΕΣ. Δοξασμένος νᾶναι.

ΜΑΛΑΜΩ. Καί στὴ θάλασσα, Θεέ μου! νὰ ἡσυχάσουμε!

ΟΛΕΣ. Καί στὴ θάλασσα, Θεέ μου....

ΕΥΤΕΡΠΗ. Ἐλάτε νὰ τὸ φέρουμε ἓνα γῦρο γιὰ τὴν περήφανη Κορυτσᾶ μας!

ΟΛΕΣ. (χειροκροτοῦν) Ζήτω τῆς κυρίας Εὐτέρπης. (πιάνονται στὸ χορὸ).

ΕΥΤΕΡΠΗ. (Σέρνει τὸ χορὸ μὲ τὸ τραγούδι «Ἡ Βαγγελιώ».
[βλέπε τεῦχος Δ'.]).

(Ἀπὸ τὰ παρασκήνια ἀκούγονται τραγούδια χοροῦ).

ΕΥΤΥΧΙΑ. Ἄναψε τὸ γλέντι στὴν πλατεία, δὲν πᾶμε κι ἐμεῖς;

ΕΥΤΕΡΠΗ. Πηγαίνετε ἐμένα νὰ μὲ συγχωρήτε, δὲν ἀντέχω ἄλλο στὴν κούραση καὶ στὴ συγκίνηση. Πήγαινε καὶ σὺ Βαγγελίτσα, κι ἔρχεσαι μὲ τὸν πατέρα σου· ἐκεῖ θὰ τὸν εὔρης.

ΟΛΕΣ. Καλὴ νύχτα κ. Εὐτέρπη. (φεύγουν)

ΕΥΤΕΡΠΗ. (σταυροκοπιέται) Χίλιες δόξεις νᾶχης Θεέ μου! Σήμερα μὲ τὴν Κορυτσᾶ, αὔριο μὲ τὸ Ἀργυρόκαστρο, μεθαὔριο μὲ τὴν Κλεισοῦρα καὶ τὴν ἄλλη ἐβδομάδα μὲ τὴν Αὐλῶνα! Κλείνει ἡ αὐλαία!

ΠΡΑΞΗ Δ'

ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ

Σκηνὴ 1η

(Ἡ σκηνὴ παριστᾶ ἓνα τοπεῖο δρόμου. Λίγοι κλώνοι δένδρων, πρασινάδα στὸ δάπεδο, μιὰ βρυσσοῦλα. . . . δυὸ ξύλινοι σταυροὶ σὲ μιὰν ἄκρη. . . . Σκηνικὸ μὲ βουνὰ καὶ στρατιῶτες.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μέχρις ὅτου ἐτοιμασθῆ ἡ σκηνὴ μπροστὰ στὴν Αὐλαία μιὰ βορειοηπειρώτισσα μὲ τοπικὴ ἐνδυμασία ἀπαγγέλλει).

Ἡ φωνὴ τῆς Β. Ἠπειροῦ

ΠΑΛΙ ΡΑΓΙΑΔΕΣ

Πάλι ραγιάδες μένουμε
κι ἀναλαμπὴ πού ἐφάνη,
στὰ μαῦρα κρέπια τῆς σκλαβιάς
τυλίχτηκε. Τί πλάνη!...

Πάλι ραγιάδες μένουμε
κι ἀσπρογάλαζια ἀχτίδα
πέρασε σὰν μετέωρο
σὰν φευγαλία ἐλπίδα

Πότε στὴ σκλάβια Ἠπειρο
τὴ λευτεριά τ' ἀγέρι
ἀνάγια σὶ ἄφαντα φτερά
τὸ δῶρο αὐτὸ θὰ φέρη;

Ὡ χρουσανγοῦλες φέριτε σεῖς
μὲ τὴν πνοή τ' ἀπειροῦ
χρυσόφαντες παρηγοριῖς
στοὺς σκλάβους τῆς Ἠπειροῦ.

Φέριτε τὸ γαλανόλευκο σύμβολο
νὰ δοκιστοῦμε
πῶς Ἕλληνες θὰ μένουμε
ὅσο κι ἂν σκλάβοι ζοῦμε

Τὸν ὄρο Πίνδε ξακουστὲ
μὶ ὄση φωνὴ σοῦ μένει
σ' ὄλον τὸν κόσμον σκόροπα τιν
σ' ὄλην τὴν οἰκουμένη

Καὶ κάνε του γιὰ ν' ἀκουστῆ
στὰ πέρατα ὅπου φτάνει
Καὶ βροτοφώνα: «Ἡ Ἠπειρος
σκλάβια δὲν θὰ πεθάνει».

Κωνστ. Κασίμης

ΑΝΟΙΓΕΙ Η ΑΥΛΑΙΑ

(Μπαίνουν τρεῖς στρατιῶτες, χωρὶς ὄπλα, χωρὶς στέμμα φαίνονται κουρασμένοι. . . .)

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Δὲν καθόμαστε σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἴσκιο
νὰ ξεκουραστοῦμε λίγο;

Β' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Καλὰ εἶναι νὰ καθήσουμε λίγο. Ἐμένα
μὲ κτύπησε κι ἡ ἀρβύλα καὶ μὲ κτυπάει στὴν καρδιά ὁ πόνος

Γ' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ἐγὼ κάθισα κιόλας. (Κάθονται σὲ πέτρες,
βλέπουν τὰ χάλια τους καὶ κουνοῦν τὸ κεφάλι τους).

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: (Ἀναστενάζει δυνατὰ).

Β' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Τὶ ἀναστενάξεις Βασίλη, ἔτσι, ἀπὸ καρδιά;

Γ' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ἀπὸ τῆ μεγάλης καλωσύνης, ποὺ μᾶς δέρνει ὅλους μας!

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Τί θέλουμε καὶ γυρίζουμε πίσω. Δὲν τινάζαμε καλύτερα τὰ μυαλά μας στὸν ἀέρα, πρὶν μᾶς πάρουν τὰ ὄπλα!

Β' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ἀλήθεια, νὰ τὸ καλοσκευθοῦμε πρέπει νὰ τρελλαθοῦμε!

Γ' ΣΤΑΤΙΩΤΗΣ: Ἄς ὄψετε ἡ μηχανὴ τοῦ Γερμανοῦ, ἐμεῖς παλαίψαμε μὲ 8 ἑκατομ. λόγχες καὶ νικήσαμε· παλαίψαμε μὲ τὰ χιόνια μῆνες ὀλόκληρους καὶ νικήσαμε· παλαίψαμε μὲ τὴν ἔλλειψη μεταφορικῶν καὶ νικήσαμε μὲ τὴ ράχη τῶν γυναικῶν μας! Παλαίψαμε μὲ τὰ βράχια, ποὺ μόνον ἀετοὶ λημέριαζαν, παλαίψαμε μὲ τόσες δυσκολίες καὶ νικήσαμε! Ἀφοῦ χάθηκε, ὅμως, ἡ ντροπὴ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μᾶς κτύπησε κι ὁ ἄλλος ὁ παλληκαρῆς ἀπὸ τὰ νῶτα μὲ τίς μηχανές του, τί νᾶκανε ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, γονάτισε! Γονάτισε, ἀφοῦ πάλαιψε καὶ μ' αὐτὸν καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ τὴ χαιρετήσῃ στρατιωτικᾶ, σὰν ἥρωϊδα: Χαιρέτησε τοὺς ἥρωες τῶν ὄχυρων μας, ποὺ καὶ μετὰ τὴ συνθηκολόγηση, ἐξακολουθοῦσαν νὰ τὸν πολεμᾶνε! Χαιρέτησε τίς ἀρματωμένες Κρητικοποῦλες, ποὺ τίς παρουσίασε στὶς Γερμανίδες γιὰ μίμηση καὶ θαυμασμό! Χαιρέτησε στὸ χαρτί τῆς συνθηκολόγησης τὸν Ἑλληνικὸ Στρατὸ μὲ τὴν προσφώνηση »Συνθηκολογεῖ μὲ τὸν ἥρωϊκὸ Ἑλληνικὸ Στρατό».

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ξεχασθήκαμε στὴν κούρασή μας καὶ τὸν πόνο γιὰ τὴν κατάντια μας καὶ δὲν εἶδαμε ἐκεῖ (*δείχνει δυὸ σταυροὺς*) δυὸ συναδέλφους, ποὺ κοιμοῦνται τὸν αἰῶνιο!

Β' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Σηκωθῆτε, παιδιὰ, νὰ μάσουμε λίγη πρασινάδα νὰ τοὺς καταθέσουμε στέφανο τιμῆς κι εὐγνωμοσύνης! (*Σηκώνονται, κόβουν κλαδιά, μαζεύουν χόρτα καὶ φιδάνουν ἕνα μπουκκετάκι*).

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: (*Πρὸς τὸν γ' στρατιώτη*) Ἐσὺ Γιάννη νὰ κάμῃς τὴν κατάθεση, ποὺ ξέρεις νὰ προσφωνῆς.

Σκηνή 2η

(Οἱ ἴδιοι κι ὁ Γεῶργος)

Γ' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: "Α! ὁ κ. Ἄνθ)γὸς θὰ κάμη τὴν κατά-
θεση.

ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ: Ἄθανατη Βορειοηπειρώτικη γῆ,
σπαρμένη σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ μ' ἑλληνικὰ κορμιά ἕως πότε
θὰ μένης σκλάβα σὲ μικροὺς κι ἀνάξιους ἀφέντες, γιὰ χάρη
τῆς ἀνήθικης σκοπιμότητος, ποὺ βασιλεύει στὴ διεθνή ἀτμό-
σφαιρα! (Παίρνει τὸ μπουκετάκι καὶ προχωρεῖ πρὸς τοὺς σταυροὺς).
Προσοχή! (Οἱ στρατιῶτες στέκουν προσοχὴ καὶ χαιρετοῦν) «Συ-
νάδελφοι, δεχθῆτε λίγη πρασινάδα ἀπὸ τοὺς συμπολεμιστές σας,
δειγμα εὐλαβικὸ γιὰ τὴ θυσία σας στὸ βωμὸ τῆς πατρίδας.
Πιστέψετε, πὼς σὰς μακαρίζομε γιὰ τὴν τύχη σας αὐτή! Σεῖς
δὲν εἴσθε πεθαμένοι, δὲν εἴσθε νεκροί. Ἐμεῖς, ποὺ μέيناμε
ζωντανοί, γυρίζομε στὰ σπίτια μας χωρὶς ζωὴ. Δὲν εἴμα-
στε πειὰ στὸν τρίτο οὐρανὸ ἀνεβασμένοι, ἀλλὰ κατω στὴ γῆ
πεσμένοι μὲ πληγὲς καὶ μὲ αἵματα. Σὰς ὀρκιζόμαστε, ὅμως
γονατιστοί, (γονατίζουν) πὼς θὰ ζήσουμε, γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦμε
τὸν τύραννο κατακτητὴ θὰ ζήσουμε γιὰ νὰ ξαναελευθερώ-
σουμε τὴν Πατρίδα!

Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει δὲν τὴ σκιάζει φοβέρα καμμιά
μόνο λίγον καιρὸ ξαποσταίνει καὶ ξανά πρὸς τὴ δόξα

[τραβᾷ

Αἰωνία σας ἡ μνήμη!

(σηκώνονται γυρίζει πρὸς τοὺς στρατιῶτες). Παιδιά, θάρρος
καὶ κουράγιο, δοκιμασία εἶναι καὶ θὰ περάση!

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ζήτω τοῦ ἀνθ)γοῦ μας!

ΟΛΟΙ: Ζήτωω. . . .

ΑΝΘ)ΓΟΣ: Ζήτω ἡ ἀθάνατη Πατρίδα μας!

ΟΛΟΙ: Ζήτω. . . .

ΑΝΘ(ΓΟΣ : Καί τώρα ἄς ξεκινήσουμε, παιδιά. (Σηκώνονται καί ξεκινοῦν).

ΚΛΕΙΝΕΙ Η ΑΥΛΑΙΑ

Σκηνή 2η

(Ἡ σκηνή στό σπίτι τοῦ κ. Πελοπίδα, Πελοπίδας, Εὐτέρπη καί Βαγγελίσα κάθονται μέ σκυφτό κεφάλι. Φοροῦν μαῦρα γιά τόν μπαμπά τοῦ Λευθέρη)

ΕΥΤΕΡΠΗ : Κλείσε, σέ παρακαλῶ, Βαγγελίσα, τήν πόρτα, νά μὴν βλέπουνε τὰ μάτια μου, νά μὴν ἀκοῦνε τ' αὐτιά μου.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ : Ὅπου νάσαι φθάνουν καί τὰ παιδιά ἀπόψε' περαστικοί στρατιῶτες εἶπαν, πῶς ἔρχονται κοντά.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Καλῶς νάλθουν Μονάχα ὁ λευθέρης μας ἦταν τυχερός νά μείνη ὀρφανός !

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Σᾶ νά εἶχε προαίσθηση ὁ καυμένος, ἔκλαιγε, ὅταν θά ἔφευγε κι ἤθελε νά πάη μαζί του !

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Τώρα εἶναι ψύχραιμος, λέει μάλιστα ἕνα ποίημα πολὺ συγκινητικό.

Σκηνή 3η

(οἱ ἴδιοι κι ὁ Λευθέρης)

ΛΕΥΘΕΡΗΣ. (ἀνοίγει τήν πόρτα καί μπαίνει μέσα) Χαίρετε.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Ἔλα, Λευθέρη μου, πές τὸ ποίημα, πού λές, γιά νά σέ καμαρώσω.

ΛΕΥΘΕΡΗΣ.

ΜΑΝΑ ΕΛΛΑΔΑ

Πάνου στά βουνά τ' Ἀλβανικά,
καί γιά τὰ ἱερά σου Ἰδανικά,
Πρῶτος ὁ Πατέρας μου ἔχει πέσει
κι εἶναι στῶν ἡρώων πιά τῆ θέση.

Μάννα Ἑλλάδα! τὴν τραγὴ ὁρμή του,
δῶσε καί στ' ἀνήλικο παιδί του.
Πῶς προσμένω νάρθη μιὰ στιγμή,
δόξα νά σοῦ φέρω καί τιμὴ.

Θέλω μέ πορφύρα νά σέ ντύσω,
κι ὅλη ὡς τὴν κορφή νά σέ στολίσω.
Νά σέ δοῦν ὀλόφωτη κυρά,
μεσ' τὸν κόσμο κι ἄλλη μιὰ φορά.

Δῶσε μου τ' ἀγρό τῆς Πίστης γάλα,
κι' ὅλα τὰ ὄνειρά μου τὰ μεγάλα,
πού ἔχω στήν καρδιά μου καί στό νοῦ,
πράξη θά μπορέσουν νά γενοῦν.

Μάννα Ἑλλάδα! Δός μου τὴν εὐχή σου
καί θεομά γιά μένα προσευχήσου.
Τ' ὄνειρό μου ἄς γίνη ἀληθινό.
Ἦρωα γινός μιὰ μέρα νά φανῶ.

Χλόη Ἀχαϊκοῦ.

ΟΛΟΙ. Μπράβο, μπράβο Λευθέρη.

ΕΥΤΕΡΠΗ. "Ελα, τώρα, νά σέ φιλήσω. (πηγαίνει καί τόν φιλεῖ.

Σκηνή 4η

(Οἱ ἴδιοι κι ὁ Γιώργος)

ΓΙΩΡΓΟΣ. (ἀνοίγει τήν πόρτα καί μπαίνει) Γειά σας.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. Ὁ Γιώργος! (τρέχει καί τόν φιλεῖ).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ, ΕΥΤΕΡΠΗ. (σηκώνονται συγκινημένοι) Καλῶς ὤρισες, παιδί μου, καλῶς ὤρισες (τὸν φιλοῦν).

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: Ἐλάτε, καθήστε. (κάθονται)

ΓΙΩΡΓΟΣ: (κουνώντας τὸ κεφάλι) Μὲ γλέντι φύγαμε, σ' ἄν κλέφτες γυρίζομε. Θεέ, γιατί αὐτὴ ἡ ἀδικία; Ποῦ ἀκούστηκε οἱ νικημένοι καί ταπεινωμένοι νά κυβερνοῦν τοὺς νικητές . . .

ΕΥΤΕΡΠΗ: Ἡσύχασε, τώρα, παιδί μου, καί μέγας εἶν' ὁ Θεός, δὲ θά μᾶς ἀφήση ἔτσι.

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ: (Πηγαίνει νά φέρῃ ἕνα ποτό).

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ: Πόλεμος εἶν' αὐτὸς παιδί μου καί πόλεμος δὲν πάει νά πῆ νά προχωρή κανεὶς πάντα! Ἡ ἴστωρινή μας θέση εἶναι ἡ 2η φάση τοῦ πολέμου. Ὅσο κι ἂν εἶναι τὸ πένθος μας' μεγάλο, πρέπει νά σφίξομε τὴν καρδιά καί τὴ γροθιά, γιὰ νά συνεχίσουμε τὸν πόλεμο μὲ τὸν κατακτητὴ. Ἐτσι, πέσαμε καί στὴ Ρωμαϊκὴ σκλαβιά, ἀλλὰ δὲ χάσαμε τὸ θάρρος μας' μὲ τὸν πολιτισμό μας μεταμορφώσαμε τὴ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία σὲ δικιά μας Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. Ἐτσι, πέσαμε καί στὴν τούρκικη σκλαβιά, ἀλλὰ μὲ τὴν πίστη μας καί τὴν παλληκαριά μας ξεσκλαβωθήκαμε. Καί σήμερα ἡ νίκη ἀνήκει σὲ μᾶς καί τοὺς συμμάχους μας!

ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ. (φέρνει ποτό) Πιὲς ἕνα οὔζο νά ξεκουραστῆς!

ΓΙΩΡΓΟΣ. Καλὴ λευθεριά.

ΟΛΟΙ. Ὁ Θεὸς νά δώση!

ΕΥΤΕΡΠΗ. Σήκω, τώρα, Γιώργο μου, πέρασε νά πλυθῆς καί νά ἀλλάξης κι ἡσύχασε.

ΓΙΩΡΓΟΣ. *(σηκώνεται, πρὸς τὸ κοινόν)* Νὰ ἡσυχάσω! αὔριο φεύγω γιὰ τὸ πεδίο τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος! *(φεύγει μὲ τὴ Βαγγελίστα καὶ τὴ Γιαγιά ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύρα).*

Σκηνὴ 5η

(μόνος)

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Δῶσε, Θεέ, κουράγιο στὸ ἔθνος νὰ ἀνθέξῃ στὴ δοκιμασία του αὐτῆ!

Σκηνὴ 6η

(ὁ ἴδιος, Πρόεδρος, Παππᾶς καὶ Σύμβουλοι. Κτύπος στὴ θύρα)

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἐμπρός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ΠΑΠΠΑΣ καὶ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ. Καλημέρα.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Καλημέρα· ἐλάτε καθήστε. *(κάθονται)*

ΠΑΠΠΑΣ. Ἦλθαμε νὰ δοῦμε τὸ Γιῶργο.

ΟΛΟΙ. Καλῶς τὸν δέχτηκες.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Εὐχαριστῶ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἦλθανε, τώρα, ὅλα τὰ παιδιά· μονάχα ὁ μπαμπᾶς τοῦ λευθέρη δὲ θὰ μᾶς ἔλθῃ!

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἔτσι, ἦταν τὸ τυχερό του· γάμος χωρὶς κρέας δὲ γίνεται.

Α. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ. Πῶς ἀρχίσαμε, ποῦ φθάσαμε καὶ ποῦ καταντήσαμε!

Β'. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ. Μὲ γάμο ξεκινήσαμε, μὲ κηδεῖα γυρίσαμε!

Γ'. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ. Δὲν ἔμεινε ὄρεξη γιὰ τίποτε!

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Κουράγιο καὶ ψυχραιμία.

ΠΑΠΠΑΣ. Καὶ πίστη στὸ Θεό.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Δοκιμασία εἶναι καὶ θὰ περάση. Ὁ λαὸς πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὴν περηφάνεια του γιὰ τὴ νίκη του! Ἡ περηφάνεια του αὐτῆ θὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴ λευθεριά του.

ΥΟΙΜΥ Σκηνή 7η ΣΥΣΤΟΛΟΥΠ

(οί ἴδιοι κι ὁ Γιωῶγος)

ΓΙΩΡΓΟΣ. Καλημέρα σας.

ΟΛΟΙ. Καλημέρα ἦρωα' καλῶς ἤλθες (διὰ χειραψίας).

ΓΙΩΡΓΟΣ. Εὐχαριστῶ' ἀλλὰ μόνον ἤλθα! χωρὶς καλωσύνη!

ΠΑΠΑΣ. Γι αὐτὸ δὲ φταῖς ἐσύ!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐσὺ ἔκαμες τὸ καθῆκον σου, ἀνδραγάθησες καὶ πρέπει νὰσαι περήφανος.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἐπειτα, μοῦ φαίνεται, πὼς ἡ δόξα αὐτῆ, ποὺ πήρε ἡ Πατρίδα ἀπὸ τὸν ἥρωισμό τῶν Παιδιῶν της πάνω στὰ βορειοηπειρώτικα βουνά μας, θὰ μείνη παντοτεινὸ στολίδι της, πλάϊ στὰ τόσα της ἄλλα στολίδια, ποὺ ἀπόχτησε στὸ διάβα τῶν αἰώνων μὲ τὸ αἶμα, τὸν ἰδρώτα καὶ τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν της' κι αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα!

ΓΙΩΡΓΟΣ. Ἄν μοῦ πέφτει κι ἐμένα κουβέντα, μοῦ φαίνεται, πὼς ἀπὸ σήμερα δυὸ δρόμοι ἀνοίγονται μπροστὰ μας.

Ὁ ἓνας γιὰ τὴ Μέση Ἀνατολὴ κι ὁ ἄλλος ἀντίσταση ἐδῶ, στὸν Κατακτητῆ. Ἐμεῖς τὰ παιδιά πήραμε τὴν ἀπόφασή μας! Θὰ φύγουμε, γιὰ νὰ γυρίσουμε μιά μέρα στὸ χωριὸ μὲ γέλοια, χαρὲς καὶ τραγούδια, νὰ γυρίσουμε γιορτερά, ὅπως ξεκινήσαμε γιορτερά, πρὶν ἀπὸ 6 μῆνες! Σεῖς ἀτσαλώστε τὴν ψυχὴ σας καὶ τὰ νεῦρα σας γιὰ τὴν ἀντίσταση ἐδῶ,

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ (συγκινημένα) Παπᾶ εὐλόγα τὸν καινούργιο μας ἀγῶνα:

ΠΑΠΑΣ. (σηκώνεται καὶ γονατίζει μπροστὰ στὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας' τὸν μιμοῦνται ὅλοι) Μεγαλόχαρη, δώσε μας, κατὰ τὴν καρδιά μας' βόῃθρα μας νὰ πάρουμε καὶ τὸ δικό σου δίκρο! Ἐμεῖς θὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ «ΟΧΙ» μας!!

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: (Ἐμφανίζεται ἡ Ἐλευθερία μὲ τὸ ξίφος ὑψωμένο) Στὴν ἐμφάνισή φάλλον ὅλοι ἰὸν Ἐθνικὸ ὕμνο βλ. ὀπισθεν Πρόλογο).

ΤΕΛΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ

Παραθέτω, ἐδῶ, ὁλόκληρο τὸν πρόλογο τοῦ Ἐθνικοῦ μας ὕμνου μὲ μερικὲς χρήσιμες σημειώσεις γιὰ τὴν κατανόησή του, γιατί, ἀπ' ὅσα ξέρω, λίγοστοι Ἕλληνες ξέρουν κάτι περισσότερο γι' αὐτὸν πέρα ἀπὸ τὴ μηχανικὴ ἀπομνημόνευση τῶν δύο πρώτων τετραστίχων, ποὺ ψάλλονται σὲς ἐπίσημες τελετές.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποὺ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαίρε, ὦ, χαίρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλὴ
κι ἓνα στόμα ἑκαρτεροῦσες
«ἔλα πάλι» νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργιε νᾶρθη ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζ' ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκων' ἡ σκλαβιά.

Δυστυχῆς! Παρηγορία
μόνη σούμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει, κι ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα χτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

κι ἔλεες : Πότε ; ᾄ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπ' τὶς ἐρμιές ;»
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες φωνές !

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλήθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω, ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάρθεις μοναχῆ. . .
Δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἢ χρεῖα τὶς κουρταλῆ.

"Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε τὰ στήθια,
ἀλλ' ἀνάσαση καμιά....

"Ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

"Ἄλλοι ὦιμέ, στὴ συμφορὰ σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,

«Σύρε νάβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι,
Καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ

"Ἡ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι,
Ποῦ τὴ δόξα σου ἐνθυμεῖ.

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει

Ἡ τρισάθλια κεφαλή,
Σὰν φτωχοῦ, ποῦ θυροδέρνει
Κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
Κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
Ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει
"Ἡ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά.

Τὴ χρονιά (1798), ποὺ μαρτύρησε στὸ Βελιγράδι ἕνας ψάλτης τῆς λευθεριάς, ὁ ἐθνεγέρτης Ρήγας Φεραῖος, γεννήθηκε στὴ Ζάκυνθο ἄλλος ψάλτης τῆς λευθεριάς, ὁ Διονύσιος Σολωμός. Τὰ ἐφτάνησα δὲ γνώρισαν τούρκικη σκλαβιά, γιατί μέχρι τὰ 1864, ποὺ μᾶς παραχωρήθηκαν, βρίσκονταν σὲ Ἀγγλικὴ κατοχή. Ὁ ποιητὴς μας, ὅμως, μὲ τὴ μεγάλη φαντασία του καί, σὰ μορφωμένος, ποὺ ἦταν, βρισκόταν κοντὰ στὸ δράμα τῆς ζωῆς τοῦ ραγιά κι ἔνοιωθε μέσα του ὀλόθερμο τὸν πόθο νὰ ἰδῆ τὴν πατρίδα του ἐλεύθερη ξανά.

Τὸ 1821, ποὺ ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση, ὁ ποιητὴς ἦταν 23 χρόνων κι εἶχε γυρίσει στὴν πατρίδα του τὴ Ζάκυνθο ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὅπου εἶχε πάει, γιὰ νὰ σπουδάσῃ Νομικά.

Οἱ ἥρωῖσκοι τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ θυσίες τους, τὰ κατορθώματά τους μὲ κορύφωμα τὸ Μεσολόγγι, ποὺ «σκέλεθρο, γυμνὸ ξεσαρκωμένο δέν παραδίδει τ' ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι», φθάνουν στ' αὐτιά τοῦ ποιητῆ, πυρώνουν τὴ φαντασία του καί μιὰ στιγμὴ στὰ 1823 στὸν ἐλαιῶνα τοῦ Στράνη βλέπει ζωντανή, σὰ μιὰ κοπέλλα, σὰ μιὰ θεά, τὴν Ἐλευθερία μὲ ξεγυμνωμένο τὸ σπαθὶ νὰ τρέχῃ σ' ὅλη τὴ χώρα νὰ φέρῃ τὴν ἀνάσταση στὸ σταυρωμένο τόσα χρόνια ἔθνος μας.

Ἀκράτητος, τότε, ὁ ποιητὴς ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ. Ὁ ὕμνος του στὴν Ἐλευθερία δὲν εἶναι μόνο τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα, ποὺ ξέρει ὄλος ὁ κόσμος καί τὰ τραγουδαίμε μὲ τὴν μουσικὴ, ποὺ τὴν τόνισε ὁ Κερκυραῖος μουσικοσυνθέτης Ν. Μάντζαρως, στίς ἐπίσημες τελετές. Ἔχει 158 τετράστιχα κι εἶναι ὁ μεγαλοπρεπέστερος ὕμνος ἀπ' ὅσους ἔχουν γραφῆ γιὰ τὴν Ἐλευθερία.

Καί πρῶτα, πρῶτα, ὁ ποιητὴς μὲ τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα ἀπευθύνει στὴν Ἐλευθερία, ἔτσι, ὀλόρθη, μεγαλόπρεπη κι ἀνδρειωμένη, ὅπως τὴ βλέπει μὲ τὴ φαντασία του, ἕναν ὀλόθερμο χαίρετισμό.

Σὲ γνωρίζω, τῆς λέγει, ἀπὸ τὸ μεγάλο καί τρομερὸ σπαθὶ, ποὺ κρατᾷς καί κόβεις ἀλύπητα τὰ κεφάλια τῶν τυράννων κι ἀπ' τὴν ὄψη σου, τὴ ματιά σου, ποὺ μὲ βιασύνῃ τρέχει, ν' ἀπλωθῇ πάνω σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα.

Εἶσαι ἡ θεὰ Ἐλευθερία, ποὺ βγῆκες ἀπ' τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῶν παλῶν Ἑλλήνων, ποὺ σκοτώθηκαν γιὰ σένα' κι εἶσαι ἀνδρειωμένη, σάν τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ποὺ ὁ Λεωνίδας μὲ 300

Σπαρτιᾶτες ἔπεφταν στίς Θερμοπούλες, γιά νά φράξουν τὸ δρόμο τοῦ Ξέρξη, χρόνια, πού ὁ ἑλληνικὸς στόλος μὲ λίγα καράβια κατέστρεψε τὸν πανίσχυρο περσικὸ στόλο στ' ἀθάνατα νερά τῆς Σαλαμίνας....

Χαίρε, λοιπόν, καί πάλι χαίρε Ἐλευθεριά.

Συνεχίζοντας ὁ ποιητής, μιλεῖ γιά τὰ πικρά χρόνια τῆς σκλαβιάς. Στὰ τετράστιχα 3 καί 4 λέγει :

Στὰ 400 τόσα χρόνια, πού ἡ Ἑλλάδα ἦταν σκλαβωμένη, ἐσὺ Ἐλευθερία, κατοικοῦσες πικραμένη καὶ ντροπιασμένη, μέσα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ περιμένες νά σέ κλέσουν οἱ Ἕλληνες νά ξανάλθης κοντά τους. Μὰ αὐτοὶ ἀργοῦσαν, γιατί δὲν εἶχαν τὴ δύναμη νά κάμουν ἐπανάσταση καί νά σέ βγάλουν ἀπὸ τὴ φύλακὴ σου.

Ἡ φοβέρα τοῦ Τούρκου τοὺς κρατοῦσε σιωπηλοῦς, φοβισμένους! Ἡ σκλαβιά πλάκωνε τίς ψυχές τους καί δὲν τίς ἄφηνε νά ἀνασάνουν!

(5ο τετράστιχο) Ἔτσι, δυστυχισμένη ἐλευθερία, μοναδικὴ παρηγοριά σου ἔμεινε νά θυμᾶσαι τίς περασμένες δόξες καί νά χύνῃς δάκρυα καυτερά!

(6ο τετράστιχο) Περιμένοντας καί περιμένοντας, τώρα, νά ἀκούσης μιὰ φωνὴ ἀγάπης γιά σένα, χτυποῦσες τὰ χέρια σου ἀπελπισμένα.

(7ο καί 8ο τετράστιχο) Ὁ πόθος σου ἦταν νά βγῆς ἀπὸ τοὺς τάφους, νά φύγῃς ἀπὸ τὴν ἐρημιά τους καί ν'ἀλθῇς πάλι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους σου. Σὲ κάθε, ὅμως, προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων, γιά νά σέ φέρουν κοντά τους, ἢ ἀπόκριση, ἦταν κλάματα, ἀλυσσιδες, φωνές, αἵματα πολλά, πού τ'ἀβλεπες καί σὺ καί σπάράζες ἀπὸ τὸν πόνο. Πνίγονταν στὸ αἷμα ἀπ' τὸν κατακτητὴ οἱ ἐπαναστάσεις τῶν σκλάβων Ἑλλήνων!

(9ο καί 10 τετράστιχο) Στὴν κατάσταση αὐτὴ, ξέρω, πὼς ἔβγαινες κρυφά, μὲ τὰ ρούχα ματωμένα, καί πῆγαινες νά ζητήσης βοήθεια ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς τῆς γῆς, ἀλλὰ ποῦ βοήθεια! Δὲν ἀνοίγουν εὐκολὰ οἱ πόρτες τῶν δυνατῶν, σὰν τίς χτυπᾷ ὁ ἀδύνατος γιά βοήθεια! Ἡ σκλαβιά τῆς Ἑλλάδας, πού ἔδωσε στὸν κόσμο τόσα καί τόσα καλά, ἦταν γιά τὸν κόσμο αὐτὸν ἢ μεγαλύτερη ντροπή! Ἀλλὰ ποῦ ντροπή γιά τοὺς Χριστιανοὺς τότε Βασιλιάδες τῆς Εὐρώπης!

(11ο καί 12ο τετράστιχο) Καί τὸ χειρότερο ἦταν, πὼς ἀπ'

αυτούς, πού ἐζήτησες βοήθεια, ἄλλοι σέ συμπόνεσαν, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἔδωσαν βοήθεια· ἄλλοι σοῦ ἔδωκαν ὑποσχέσεις καὶ σέ γέλασαν φρικτὰ κι ἄλλοι, πιὸ σκληροί, πού χαίρονταν γιὰ τὴ συμφορά σου, σέ ἔδιωξαν μὲ βάρβαρο τρόπο, λέγοντάς σου πῆ- γαινε νὰ ζητήσης βοήθεια ἀπ' τὰ παιδιὰ σου!

(13ο καὶ 14ο τετράστιχο). Γύριζες, τότε, πίσω στ' ἄγια χώ- ματά σου, πού κάθε πέτρα καὶ κάθε χορταράκι σοῦ θύμιζαν καὶ μιὰ δόξα, κι ἔγερνες τὸ θλιμμένο σου κεφάλι, σὰν τὸ φτωχό, πού τρέχει ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα κι ἔχει βαρεθῆ τὴ ζωὴ του!

(15ο τετράστιχο). Μὰ, τώρα, ὄλ' αὐτὰ τὰ βάσανα πέρασαν· τώρα οἱ Ἕλληνες σηκώθηκαν σὲ ἐπανάσταση κι εἶναι ἀποφα- σισμένοι, ἢ νὰ νικήσουν καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἢ νὰ ἀποθάνουν!

(16ο τετράστιχο). Τώρα καὶ σὺ βγῆκες ἀπ' τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά, ὅπως ἦσαν τὰ πρῶτα χρόνιά ἀνδρειωμένη.

Χαῖρε, λοιπὸν, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, χαῖρε Ἐλευθεριά.

Στὰ ὑπόλοιπα 142 τετράστιχα, ὁ ποιητὴς μᾶς περιγράφει τὸ πάροιμο τῆς Τριπολιτσᾶς, τὴν καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι, τὴ Νίκη τῶν Ἑλλήνων στὸ Μεσολόγγι, τὰ ἥρωϊκὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων στὴ θάλασσα, τὸ κρέμασμα τοῦ Πατριάρχη..... καὶ τελειώνει μὲ τὴ συμβουλή:

«Ἕλληνες σᾶς ὀρκίζω ἀγκαλιασθῆτε (¹)

σάν ἀδέρφια γκαρδιακά».

Ὁ ποιητὴς πέθανε στὴν Κέρκυρα στὰ 1857. Ὁ ὕμνος τοῦ στὴν Ἐλευθερία καθιερώθηκε στὰ 1864 ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΑΣ ΥΜΝΟΣ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὕμνο πρὸς τὴν Ἐλευθερία, τὰ σπουδαιό- τερα ἀπὸ τὰ ποιήματά του εἶναι: «Οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκη- μένοι», «Ὁ Κρητικὸς», «Ὁ Λάμπρος». Ἐγραψε καὶ ποιήματα στὴν Ἰταλικὴ γλῶσσα.—

ΠΑΝ. ΝΑΚΟΣ

(¹) Τοὺς σίχους γιὰ τὸ πάροιμο τῆς Τριπολιτσᾶς, γιὰ τὴ Νίκη τοῦ Μεσολο- γιοῦ καὶ γιὰ τὴν ὁμόνοια, θὰ τοὺς βρῆτε στὸ α' τεῦχος «Ἡ χαλύβδινη Ἐλλη- νικὴ ψυχὴ 1453—1821».—

024000028089

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
 "ΤΟΥΛΑΣ - ΜΑΥΡΑΚΟΣ,,
 ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΕΡΓΑ ΠΑΝ. ΝΑΚΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ σὲ 5 τεύχη γιὰ Σχολικὲς Γιορτὲς Δημ. Σχολείων καὶ Γυμνασίων

Τεῦχος Α' Ἡ Χαλύβδινη ψυχὴ 1453—1821

» Β' Τὰ θρυλικά μας χρόνια 12—13

» Γ' Τὰ δυὸ ἀθάνατα ΟΧΙ 1940—1941

» Δ' Ἀπὸ τὴν Κατάρρευση καὶ δῶθε 41—47

» Ε' Πανηγυρικὲς Ὁμιλίες γιὰ Ἐθνικὲς Γιορτὲς

ΕΡΓΑ ΠΑΝ. ΠΟΥΝΤΖΑ

Ἀριθμητικὰ Προβλήματα Γ' Δημοτικοῦ

» » Δ' »

» » Ε' » συστημένα παρὰ τοῦ
 Ὑπουργείου

» » ΣΤ' » συστημένα παρὰ τοῦ
 Ὑπουργείου

Πρακτικὴ Γεωμετρία Ε' καὶ ΣΤ' Δημοτικοῦ

ΕΡΓΑ ΓΕΩΡ. ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Γραμματικὴ Δημοτικὴ Γ' καὶ Δ' Δημοτικοῦ

» » Ε' καὶ ΣΤ' » συστημένη παρὰ
 τοῦ Ὑπουργείου

ΕΡΓΑ ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Γραμματικὴ Καθαρευούσης Ε' καὶ ΣΤ' Δημοτικοῦ

Φυτολογία Γ' καὶ Δ' »

Ζωολογία Γ' καὶ Δ' »

Ἱστορία Γ' »

Ἱστορία Δ' »

Παλαιὰ Διαθήκη Γ' »

Καينὴ » Δ' »

Γεωγραφία Γ' καὶ Δ' »

ΕΡΓΑ Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἱστορία Γ' Δημοτικοῦ

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε' »

Χάρτης Νομοῦ Ἀχαΐας ὑπὸ Ι. Κλουκίνας